

prædicta nostri apostolici statuta proscribere con-
bitar, præsertim cum videat evidentiissime eadem ex
SS. Patrum sententiis, imo ex divinis Scripturis
emanasse. Poteram vero quam plures alias rationes
superioribus adnectere, et innumerabilia SS. Patrum
exempla præfatis statutis assignare, sed ea hic con-

sideratione prætermisi, ne gravis essem idiotis, qui-
bus hic specialiter satisfacere proposui, quibus
pauca ex multis tam indubitæ veritatis sufficere
possunt, si indagandæ potius veritati quam infru-
ctuosæ contentioni operam dare volunt. *Finis.*

PRÆFATIUNCULA IN TRES SEQUENTES EPISTOLAS.

Videntur tres istæ epistolæ scriptæ ante tractatum *De sacramentis excommunicatorum*, cui inter hæc pro Gregorio VII opuscula primum locum tribuimus; nam hic quasi adhuc incerti fluctuare videntur Adalbertus et Bernaldus quid de controversiis ea ætate excitatis sentiendum esset. In opusculo autem prædicto Bernaldus sententiam absque ulla hæsitacione profert, tametsi indicat multa super hac controversia inter se et Bernardum esse disceptata; qui Bernardus non est alius quam magister ille scholarum Constantiensium, de quo supra in præfatione ad hos tractatulos, et in testimoniis pro Gregorio VII, postea magister scholarum Hildesheimensium et tandem monachus Corbeiensis in Saxonia factus, qui ut ex secunda epistola apparet, ferventissime quidem causam S. Petri defendebat; sed dum ardorem per scientiam ecclesiasticam non temperat; nonnihil impedit, ut docet ipse Bernaldus in suo Chronico. Adalbertus ille est, quem Bernaldus seu Bernaldus in Chronico hoc elogio cohonestat anno 1079: *Doctor Adalbertus facto verboque disertus, jam triginta annis mundo crucifixus et in fine ad evangelicam perfectionem perductus, migravit ad Dominum tertio Nonas Decembris.* Quem honoris causa Bernaldus in secunda epistola appellat *Patrem et dominum.*

DE DAMNATIONE

EORUM

QUI PAPAM TOTAMQUE ROMANAM SYNODUM DEAUCTORARE TENTAVERUNT,

ET DE SACRAMENTIS DAMNATORUM.

EPISTOLA PRIMA,

ADALBERTI AD BERNALDUM.

Domno ac venerando sacerdoti BERNARDO doctrina ac moribus adornato, ADALBERTUS præbyter indignus ejusque bonum (1052) indeficiens, quod est Christus.

Multum de vestra salutatione gavisus sumus, sed multo plus gauderemus, si quoquo modo ad invicem conveniendi et dulce colloquium conserendi facultatem haberemus. Quod cum nobis diversarum rerum necessitas intercludat, saltem mutuam collocutionem litterarum officio commendare non pigeat.

(1033) De judicio igitur domni apostolici super publicos et contumaces apostolicæ sedis proscriptores aliquid nobis rescribere velitis, sicubi quidquam authenticum eidem judicio adversum invenissetis. Nam nos nihil adhuc illi contrarium reperimus, licet diversorum Patrum statuta singulari diligentia evolvissemus. In illis sane duos judicarios ordines invenimus. Unum de publicis criminibus; alterum, de dubiis, licet veris, nondum tamen publicatis. Et ad

Dubias quidem res discutiendas induciæ leguntur concessæ, ut accusati se contra accusatores suos possint præparare. In quo judicio necessaria est præsentia accusati et accusatoris. Publicæ autem contumaciæ nusquam legimus inducias ex debito esse concedendas. Hujusmodi enim causa non indiget accusatore, vel testium conductione, cum ipse reus non verecundetur crimen suum propalare, nec per absentiam damnationem suam debet differre. Sed hos duos ordines judicandi per exempla vobis denotari non necessarium æstimamus, cum scientiori quælibet ingerere magnæ judicetur impudentiæ.

Juxta hunc modum domnus apostolicus publicos et contumaces apostolicæ sedis proscriptores satis canonicè damnavit etiam absentes. Quid autem vobis inde videatur, charitas vestra nobis rescribere non gravetur. Nam vestram de hac causa sententiam libentissime recipimus; quem præ cæteris diligentiore et discretiore in sacris litteris non dubitamus.

De confectione etiam sacramentorum a Simonia-

(1001) Lacuna est in ms.; leg. *ejusque Bernaldus*, ut infra in tertia epistola.

(1002) Manuscriptus codex non ad marginem sed in ipsa contextus serie hoc glossema habet. *De hoc*

judicio, in epistola, quæ istam tertio loco subsequitur, diligentissime tractatum invenitur, videlicet, quam nefarie isti in apostolicam sedem peccaverint, et quam canonicè Romana synodus eos damnaverit.

cia, seu a quibuslibet excommunicatis usurpatorum, quid videatur vobis, scire vellemus, quippe, si careant veritate. Sanctissimus enim Pater Augustinus ita testatur: « Veri, inquit, sacrificii locus non est extra catholicam Ecclesiam. » Nullus igitur locus veri sacrificii est apud hæreticos, sive excommunicatos.

Beatissimus quoque papa Leo, cujus auctoritate congregatum est et confirmatum Chalcedonense concilium a sancto Gregorio Evangelio comparatum, ipse, inquam, Leoni Augusto scribit de quodam damnato Timotheo episcopo (1003) qui reus occisionis Alexandrini præsulis [Proterii], sedem ejus Simoniace invasit. De hujus igitur Simoniaci sacramentis præfatus papa Leo ita testatur ad Augustum (epist. 75): « Manifestum est, inquit, per crudelissimam insanissimamque sævitiam omne illic (in Alexandrina sede) celestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio; defectus chrisimatis sanctificatio; et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria, » etc. Sanctus quoque Gregorius scribens de temeraria ordinatione Maximi Salonitani episcopi (*lib. III, ep. 20*), ita detestatur eandem: « Post interdictionem, inquit, quoque nostram, quæ sub excommunicatione tua ordinantiumque te facta est, cæsis presbyteris, diaconibusque cæteroque clero, manu militari ad medium diceris adductus, quam rem nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis est hominibus celebrata. » Episcopi enim excommunicati erant, qui eum consecraverant.

Vestrum igitur iudicium expectamus quid de hujusmodi sacramentis judicare debeamus.

(1004) *Post interrogationem hic incipit valens responsio, caute tamen legenda in ulteriore parte.*

EPISTOLA II,

BERNALDI AD ADALBERTUM.

Areolæ aromatis, cujus lilio capreus Libani pascitur, cujus in umbra ipse cubans meridiatur, viro deliciarum Adalberto, de sacramentorum confectione Bernardus cautè prius instar Æthiopsis in tabernaculis Cedar, damnatus pistrino in Ur Chaldæorum, nec jam subsistens in miseris, non dico corporis, sed expositæ jam morti animæ, quidquid gemens peccatoris devotio, angelicæ sanctitati. Deo fonti misericordiarum et Patri totius consolationis gratias corde et voce iterò utroque quod me tui salutatione tunc, ejus audito nomine recreor, dulcissima dignatus est colloquutione. Salve, corruptelam nesciens codre paradisi, salve, auriga Israel, salve, immortalitatem spirans o animarum medela, salve petra quam callidus serpens suis signasse vestigiis non gaudet, imò ab omni corporæ labis aspergine pure detersam abhorret. Salve, aureum mensæ Salomonis, non significati, sed significati, reclinato-

(1003) Intruso Alexandrino cui cognomen Ælurus.
(1004) Ita codex manuscriptus.

rium. Salve, cœli ruminare, lucas inextinguibiliter in medio nationis male atque perverse (*II Pet. 1*).

Jussionis igitur tuæ executionem licet mihi pro sanctitate negotii interdicit conscientia, licet presummentem me in faciem ipsam cedat stultitia, aggredior tamen, certus quia etsi quæ oporteat dici nescio, in hoc tamen sciens sum quod tibi, Domine, obedio. Jubes igitur, ut tua ipsius verba ponam, tibi a me scribi de iudicio domni apostolici super publicos et contumaces sedis apostolicæ proscriptores, sicubi quidquam authenticum eidem iudicio adversum invenerim.

Sedis, Pater, apostolicæ est, ut divini consocii arcani, rotare claves regni cœlorum. « Ipsa enim, » ut Anacletus papa scribit, « constituta est a Domino, non ab alio, caput et cardo Ecclesiarum. » Et sicut cardine ostium regitur, sic hujus sanctæ sedis auctoritate omnes Ecclesiæ Domino disponente reguntur.

Hinc B. Gelasius in generali decreto ad omnes episcopos de institutis ecclesiasticis dicit: « Cum nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nil licere, et cum sedes apostolica super his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio devotoque studeat tenere proposito, satis indignum est quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc observantiam refutare, quam B. Petri sedem et sequi videat et docere; satisque conveniens sit ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met observatione concordet, quam illic vigere conspiciet ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum. »

Leo quoque ad Anastasium thessalonicensem episcopum (epist. 84): « Quibus » (sacerdotibus), inquit, « cum sit dignitas communis, non est tamen ordo generalis, quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis. Et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præmineret. » Et quia hanc excellentiam summæ sedis non minuit indignitas præsentis, testatur idem Leo: « Etsi nonnunquam, inquit, diversa merita præsulum, iura tamen permanent sedium, quibus possint æmuli perturbationem aliquam fortasse inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Sedis tamen hujus sanctæ præsules a subjectis moneri sæpe tolerabant; spiritum in eis extinguere nolabant; demum ecclesiastica lege duce et magistra potius ipsi secundum instituta canonum vivere quam ex canonicis institutis subjectos opprimere volebant. Princeps apostolorum cum in sui simulatione gentes cogeret judæizare, Pauli correptione suggerentis, nec Judæos ab hujusmodi tanquam a nefariis prohibendos, nec gentiles ad ea tanquam ad necessaria compellendos sententia mutatum (1005). »

« Ego, » inquit B. Gregorius, « et minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in honore imitari paratus

(1003) Locus, ut videtur, mutilus.

sum; stultus enim essem [est], qui in eo se primum aestimat, ut bona quæ viderit discere contemnat. Ille etiam qui non ab homine didicit auctoritati Corinthiorum cessit dicens: « Cui aliquid donastis, et ego (II Cor. II). » Hinc colligimus eum sedis hujus super petram, quæ Christus est, fundatæ jus et dominium constet, non posse abrogari: præules tamen ejus concedat ratio interdum commoneri.

De judicio autem apostolici facti super hos quos tu vocas publicos et contumaces proscriptores, pro nostra respondemus stultitia. Fecit quidem papa quod est apostolicum, dum damnavit quos dixeras publicos et contumaces, si tantum hanc [fort. sed hanc] dubietatem sequens epistola satis elucidat it quæ eos post litteratoriam confessionem damnatos declarabit, ut Acacius patriarcha Constantinopolitanus a sancto Felice papa legitur anathematizatus, utpote litteris professus, nulla autem synodica vocatione præventus; aut confessos veraciter, aut convictos regulariter; aut, si vocati canonice, ad reddendæ rationis judicium venire noluerunt.

Audi, Pater, quid S. Augustinus, qui Carthaginiensi concilio, ex apostolica auctoritate et ducentorum septemdecim Patrum firmato interfuit, de sententia ejusdem concilii ad clerum et plebem Hipponensium inter alia dicit (epist. 137): « Nuper in concilio episcoporum constitutum est nullum clericum qui nondum convictus sit suspendi a communione debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentaverit. » Ipsam autem præsentationem demonstrat concilium, videlicet ut aut ipse accusatus ad causam suam dicendam die statuta litteris evocatus occurrat; aut aliquas veras necessitatis causas probet, quibus occurrere non potuisse manifestum sit. Et attendendum quia dicit, « non potuisse, » nec dicit, non voluisse; similiter et de accusatore, si ad concilium universale anniversarium occurrere noluerit. Certe, sive accusator, sive accusatus occurrere voluit et non valuit, Carthaginensis concilii decretis absolutus erit. Consentit et Africana synodus dicens: « Si infra annum causam suam purgare contempserit. » Nota verba: non dicit, « non voluerit, » sed « contempserit. » Unde Augustinus in libro De pœnitentia: « Nos vero a communione quemquam prohibere non pressumus, quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive ecclesiastico judicio nominatum atque convictum. Quis enim sibi utrumque audet assumere ut cuiquam ipse sit accusator et iudex? — « Ideo, » inquit S. Gelasius, vocatur ad judicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut vincatur objectis. » Et Antiocheni canones: « In conciliis, inquirunt, adsint omnes qui se læsos existimant, et synodi experiantur examen. »

Sed tu dicis duos esse judiciarios ordines: unum de dubiis, licet veris, qui et indigeat induciis, scilicet ut accusatus consulendo sibi provideat qualiter de objectis commode respondeat; alterum, de ma-

A nifestis, cui induciæ minime sint concedendæ, quia non necessariæ, et posteriori hoc ordine papam in contumaces episcopos apostolica usum potestate. Recipimus, domine, quod asseris, si conjunctionem hanc quæ est tantum, non addideris. Sunt quidem duo judiciarii ordines, ut duo præcepta, ut duo peccandi genera: unum scilicet in Dominum, alterum in homines; ut duo adventus Domini: unus occultus, alter manifestus; unus de quo scriptum est: « Descendet sicut pluvia vellus (Psal. LXXI), » alter de quo scriptum est: « Deus manifeste veniet (Psal. XLIX). » De priori igitur judiciario ordine dicit Apostolus: « Si quis frater nominatur fornicator, » etc. (I Cor. V). « Eam nominationem intelligi volens, » ut dicit Augustinus, in lib. De pœnitentia, « quæ sit in quemquam cum sententia ordine judiciario. » Nuluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei, secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum, atque convictum.

Hunc autem ordinem qualiter procedere ac tractari oporteat describit B. Gregorius in commentario ad Joannem Defensorem (lib. XI, epist. 56), eundem in Hispanias, decernens et catholicum statuens ut considerata causarum qualitate alii sint accusatores, alii testes, et ut, præsentate accusato, sub jurejurando dicatur testimonium scriptis alligatum, et accusatus respondendi et defendendi se locum habeat, et examinatio personarum accusantium ac testificantium regulariter fiat. Hunc etiam judiciarii ordinis modum Dominus innuit, cum in resuscitatione puellæ in domo jacentis mortuæ, ac si in revelatione causæ non omnibus notæ, quosdam discipulorum suorum testes scilicet et patrem et matrem puellæ secum adhibuit (Matth. IX, Luc. VIII).

Qualiter autem sit determinanda hujusmodi conjecturalis controversia, describit Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum: « Quia sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus in rebus incognitis, in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt veraciter audiamus. » Et item alibi egregie dicitur: « Non justum mediatorem, qui in incertis sic unam partem audit, ut alteri parti nihil reservet. » Quod vero sit faciendum, si accusatus post canonicas inducias nec ipse venerit, nec impedimenti necessitates probaverit, præscribit S. Gregorius in prædicto commentario dicens (lib. XI, epist. 56): « Quoniam quidam aut apud locorum defensores, aut apud clarissimos provinciarum iudices, aut etiam, ut assollet, » hic apud virum clarissimum « magistrum census ingrediuntur, » et queruntur « tanquam ab alio passi aliquid contra leges, aut aliter læsi, aut damni facti testes volentes producere. At ne postea obijciatur eis » quia per unam partem gesta confecta sunt, « oportet illum qui impetitur in ipsa civitate constitutum, ubi testimonia dantur, admonitum a iudice sive a defensore advenire et audire attesta-

tuones. Si vero noluerit advenire, sed contempserit, A ut ex hoc ab una parte testimonia adversus eum inutilia sint, sancimus hujusmodi testimonia ita valere, ac si non ex una parte consistent, sed etiam ipso præsente fuissent facta. Si enim recusaverit, et venire noluerit, et audire quæ deponuntur, cum utique in publico sit, et non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit, similis adveniendi erit, et nulla utilitas ex contemptu suo ei adhibebitur, sed videbuntur quidem ex utriusque præsencia probationes factæ. Ecce, » inquit S. Gregorius, « admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes adveniat; alioquin necesse est ut quod contra leges actum est firmitatem non habeat. »

Demonstrat etiam Bonifacius papa (*epist.* 2) scribens ad septem provincias de Maximo, qui multo crimine infamatus præsenti judicio noluit, regulariter vocatus. « Nullus, inquiens, dubitat quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum ut absolvatur qui est innocens quærit; sed astuta cavillatio eorum qui versutis agendum credunt esse consiliis nunquam innocentiae nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat. » Et quibusdam interpositis : « Decrevimus, inquit, vestrum debere intra provinciam esse judicium, et congregari synodum, ante diem Kalendarum Novembrium, ut, si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat. Si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto et toties delegato C judicio purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia. Nos autem per omnes provincias litteras dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendat, ut ad Provinciam venire cogatur, et illic se constituto præsentrare judicio. »

Simili executione vocavit et exspectavit B. Gregorius Maximum Salonitanum episcopum, evidenter reum et contumacem (*lib.* v, *epist.* 3) dicens : « Hortamur ut ad nos venire omni postposita excusatione festines, quatenus, servata justitia, hæc (de quibus accusaris) et cognoscere et finire, secundum canonicam instituta, Christo revelante, possimus. Ita autem fac ut ad veniendum amplius jam moras non ingeras, ne ipsa te magis absentia obnoxium his quæ dicuntur assignet; et nos in te hæc res, non solum propter dicta crimina, quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobediendiæ culpam durius scilicet, ut in contumacem cogat ex concilio ferre judicium. »

Vides, domine, quia B. Gregorius Maximum Salonitanum, et præsumptorem, et contumacem, qui ordinem illicite suscepit, qui litteras papæ

(1006) Hæc et sequentes notatiunculæ ad hanc epistolam erant in margine manuscripti Codicis, cautelæ gratia sive ab ipso Adalberto et Bernaldo, sive ab alio quopiam adjectæ. Hic cautissime voca-

celebrationem sibi missæ interdicens proterve discit, quia hunc, inquam, nisi canonicè vocatum, nisi regulariter expectatum, damnare noluit. Unde et ipse ad Martianum (*lib.* II; *epist.* 27) : « Nullus sine cognitione damnandus est. »

Alter judiciarii ordinis modus est, quem et tu dixeras, cum crimen non negatur, cum jam quasi extra portam civitatis, sceleribus [scelerum] exequiis reus effertur. Hunc modum, nisi tua vel providentia aliter judicaverit, in duos adhuc modos subdividimus, et modum utrumque in synodum (1057) vocari et ex judicio determinari volumus. Unas scilicet manifesti judiciarii ordinis species est, cum reus nec se, nec admissum, quod objicitur, defendit, id est, cum fatetur et se fecisse et faciendo peccasse. In hac causa, accusatoribus nil facientibus, reus tantum ad B judicium vocatur, passurus quod confesso vel convicto medicinaliter præscribunt pene singula folia canonum. Secundum hunc modum videtur Apostolus dixisse ad Corinthios : « Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi, ut præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis, et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu Christi tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis (*I Cor.* v). »

Nota, quod dixit : « Congregatis vobis in nomine Jesu, » quasi diceret : Collecto a vobis concilio, facto a vobis conventu in nomine Domini, id est canonico, ibi me spiritualiter vobiscum præsente, reus C judicetur, ibi a consortio Ecclesiæ eliminetur; tunc manifeste ei monstretur quia peccando ejus se jugo subjugavit, ejus dico, qui jugum Domini abiecit. Et hoc non privatæ respectu injuriæ, non alia intentione nisi ut in eo intereat in mortem vergens carnalitas; respiscat æterna quærens spiritualitas; carne scilicet intereat, ut spiritu salvetur. Item paulo superius : « ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit (*Ibid.*). » Quod exponens Ambrosius (*in I Cor.* v), dicit : « Cognito opere isto, pellendum illum (peccantem) fuisse de cœtu fraternitatis. Omnes enim crimen ejus sciebant, et non arguebant. Publice enim novercam suam loco uxoris habebat. In qua re, neque testibus opus erat, neque tergiversatione aliqua poterat tegi crimen. »

D Altera manifesti judiciarii ordinis species est, eum purgatorie crimen conceditur, sed culpa removetur; id est, cum [quis] fatetur se quod objicitur fecisse, affirmat autem se [contra] legem ecclesiasticam minime in hoc facto exorbitasse. Huic accusato magnopere suademus concedendam synodum, scilicet ut aut convincatur, aut probando suas partes absolvatur. Hoc modo secum agi debere clamant nunc proscripti ab apostolico præsule. Hujus judiciarii ordinis formam dabant nobis plures propter justitiæ defensionem accusati, plures tyrannidem

bulum SEMPER non adjectum, nec aliud universitatis designativum; ne eo adjecto apostolicæ sedi præjudicaretur: quam certe contumaciæ synodicam recitationem non cogatur prætere.

prælatorum experti. Quibus in conventu auditis, ipsi per sepe objecti honestatem suadendo sunt absoluti, compressores eorum, relato in se crimine, damnati. Sic Constantia episcopum Carlomanum (1007), qui eam ex inobedientia accusavit, perorata inobedientie dignitate, quasi infernalem furiam exsufflavit.

Hujus autem regulam et actionem controversiæ præscribit concilium Sardicense: « Si episcopus quis forte iracundus (quod esse non debet), cito, aspere, commoveatur adversus presbyterum, sive diaconum suum, et exterminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo, habeat potestatem is qui abjectus est ut episcopos finitimos interpellat, et causa ejus audiatur ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negari audientiam roganti. Et ille episcopus, qui aut juste aut injuste eum abjecit patienter accipiat ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia ejus a plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter et fideliter examinentur, eum qui fuerat a communione separatus ante cognitionem nullus debet præsumere, ut communioni societ. »

Notentur verba quæ dicuntur, « ut sententia ejus probetur, vel emendetur, » scilicet ut discussione facta, sententia ejus qui damnaverit, si juste secum agit, probetur; si ratione caret, emendetur. Cum ergo neminem præpropere seu præpostere damnari lex patiatur ecclesiastica, probabiliter dicimus, si qui episcoporum a papa regulariter ad synodum vocati non venerant, vel certas impedimenti necessitates non probaverant, officii suspensionem (1008) meruerant, audiendo tamen humano Augustini (*epist.* 50, circa finem) consilio in epistola ad Bonifacium: « In hujusmodi causis, ubi per graves dissensionum scissuras non hujus aut illius hominis est periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat; » et Leone (*epist.* 92, ad finem) ad Rusticum Narbonensem episcopum dicente: « Sicut quedam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli, ita nonnulla [multa] sunt quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his quæ vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis SS. Patrum inveniatur adversum. »

(1009) Præterea decreta Triburensis synodi concilii, cui interfuit catholicus Arnolfus rex, præscribunt nobis tantum tria, quæ mereantur episcopale anathema: unum scilicet, « si ad synodum quisli-

(1007) Carolomanus qui et Carolus episcopus Constantiensis intrusus et Simoniacus ab Henrico IV Cæsare ann. 1069. Vide catalogum episcoporum Constant. nuper editum a D. Pistorio, et Lambertum, 1069 et 1074; Conc. Sardicens., c. 17.

(1008) Hic cautissime non adjectum: quod papa absque synodo neminem possit damnare. Nam hoc

A bet canonice vocatus venire contempserit; secundum, si præsentatus præceptis sacerdotalibus non obedierit; tertium, si ante finitam causæ suæ examinationem a synodo profugus abire præsumperit. » Ne vero hæc synodus ex loci humilitate demereatur auctoritatem, audiatur Gelasius in epist. ad episcopos per Dardanium constitutos: « Contundimus, inquiens, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam [non aliam] magis exsequi sedem præ cæteris oportere quam primam: quæ et unamquamque synodum sua auctoritate confirmat, et continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus Domini voce perceptum (Matth. xvi), Ecclesia nihilominus subsequente, et tenuit semper et retinet. »

Et beatus Isidorus (*lib.* vi, c. 15) post descriptionem authenticarum Scripturarum, et Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ, Chalcedonensis quoque synodi, addidit: « Si qua sunt concilia a SS. Patribus instituta, post istarum iv auctoritatem, et custodienda et recipienda decrevimus. » Ilinc et Augustinus De vera religione (tom. I *Operum*) dicit: « Æternam legem mundis animis fas est cognoscere, non est fas judicare. » In istis autem temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cum eas instituunt, tum, cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. Et per Carthaginenses canones dicitur: « Quæ vel facta, vel dicta superius comprehensa sunt, vel ab aliis conciliis conscripta, quæ secundum legem inveniuntur, custodire nos oportet. Si quis vero statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit: si laicus est, communionem; si clericus, honore privetur. »

His de judicio papæ responsis, pro mea stultitia tuæ, Pater, jussioni liceat me, antequam de Simoniacis et excommunicatis respondeam, quædam quæ nos idiotæ utrinque conferimus tecum agendo deliciari. Personæ igitur apostolici exigit ab eo ut si Ecclesiæ quæ se suo credidit patrocínio consultum voluerit, si id quod dicitur esse decreverit, gladium spiritus evaginet in episcopos qui non per ostium intraverant, qui eum præcipientem quod apostolica clamat auctoritas non audierant, id sibi necessitatibus imponentes, ut in correctionem ecclesiasticorum opera utatur sacularium, ut quorum esset speculum vitæ clericorum de agendis consulere, sibi modo arrogent clericis magistrare. Tracta igitur, quod aiunt, a tergo legis ecclesiasticæ materia, non

adjectivum apostolicæ auctoritati præjudicare vi deretur.

(1009) Hi modi anathematum discutiendi sunt quidem episcopis, non utique in contumacia publicatis præfixi videntur, ut ex lectione ejusdem concilii colligitur, qui etiam modi præjudicare non possunt apostolicæ auctoritati.

per ostium intraverant (1010) qui apud suos, quas nunc occupant sedes, non prius elocli quam recepti, sed heu præpostere prius recepti quam electi; prius persæpe ordinati quam (1011) omnes manus, et linguæ, seu corporeæ servitutis, non solo spiritualis vitæ interventu, et commendatione promoti; de quorum contagio Ecclesia jam id labis contraxit, quod pene sui sacramenta, id est ordinationes clericorum, consecrationes ecclesiarum, et alia quædam sui insignia perdidit, cum a talibus consecrata, potius ab his maledictis sit maledicta, Domino eis per prophetam dicente: « Maledicam benedictionibus vestris (*Mal. II*). »

(1012) Hæc dicuntur, imo deplorantur in quosdam istorum pro miseris præsentis status ecclesiastici, clamatur apostolicus, ut subveniat Ecclesie laboranti. Isti econtra pro se et in apostolicum clamant; quod ipse eos, ut tuo verbo utar, proscripserit tyrannice, non ecclesiastice; private sui ipsius injuriæ, non respectu æquitatis publicæ. Et maxime, quia illi agentes, quod non pro magnitudine negotii discussum, sed rei Romanæ periculosum, omni vero Ecclesie erit damnosum.

Dicunt quidem Stephanum papam (1044), qui antea Fridericus, fratrem Gotsfridi ducis, in publica synodo, ejus, qui nunc papatum tenet et omnium qui aderant consensu, decrevisse ut, regnante Heinricho, quem nunc regem habemus, ejus in electione Romani pontificis expectaretur consensus. Testantur etiam quia hic idem papa in eadem verba, oratio collum ornatus, his juraverit. Et ex his subjungitur quia ex hoc [quo] quidem papatum censenderat, suam decretalem consensum, suam professionem, suam subscriptionem negaverit, seque perjurum, quod nefas est dici, non solum tunc fecerit, suscipiendo, sed quotidie faciat obtinendo. Audiat dicta decreta Carthaginensis concilii: « Si quis contra suam professionem (1014), vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore privavit. » Et ne ex loci culmine putet sibi omnia licere, audiat illum, cujus nomine gaudet, Gregorium (1013): « Nos, qui præsumus, non ex locorum nec generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus, nec urbium claritate, sed fidei puritate; » id est, Adam primus homo pro peccato de paradiso dejectus est: hoc est, qui nobilitatem Dei a se jecit, nobilitate loci privetur, id est, in exemplum culpa vehementer

ter extenditur, cum pro reverentia ordinis peccator honoratur. Audiat et papam Simplicium: « Privilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate. » Audiat et Hieronymum (11 q. 3, c. 63): « Non facile est stare in loco Petri et Pauli, et tenere cathedram regnantium cum Christo; quia hinc dicitur: Non sanctorum filii sunt qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. » Hinc et Augustin. De serm. Domini in monte: « Maxime hi temere judicant qui magis amant vituperare et damnare quam emendare atque corrigere. » Quod vitium est superbia vel invidentia.

Denum ut canonici canonicis jaculis canonice prætendant propugnacula dicunt: Cum dominus papa nos non canonicè vocatos, nos venire prohibitos damnarat, audire oportuit prædecessorem suum, cujus nomine gaudet, Gregorium, episcopo Joanni injuste excommunicanti scribentem (1016): « Cassatis prius atque ad nihilum reductis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri apostolorum principis auctoritate decernimus triginta dierum spatio sacra te communionè privatum, ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa penitentia et lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoverimus implese remissius, non jam tantam injustitiam, sed contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, juvante Domino, severius puniendam.

Et item alibi: « Quod si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, qualibet occasione vel subreptione, venire tentaveris, sacra te communionè privatum, nec eam te, excepto ultimo vitæ tuæ tempore, nisi cum concessa Romani pontificis decernimus jussione recipere. Hæc enim consona sanctis Patribus definitione sancimus, ut qui sacris nescit obedire canonibus, nec sacris administrare vel communionem capere sit dignus altaribus. »

Mirum quod non audit Leonem ad Anatolium (1017): « Virum catholicum, et præcipuum Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi, dicente Scriptura: Post concupiscentias tuas non eas. (*Eccli. xviii*). » Non considerat sententiam Justiniani catholici imperatoris quam probat et servat Ecclesia, dicentem (1. q. 6. c. 11): « Ut nemo episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri jubent. Si quis

(1010) Hic ms. lacunam habet.

(1011) Etiam hic lacuna, nec sensus constat.

(1012) Abhinc calumniosæ objectiones conspiratorum in papam sequuntur, quarum quædam in sequenti epistola refelluntur. Illæ, inquam, quæ apostolice aliquid obesse videbantur. Nam decreta SS. Patrum, quæ sibi depravant, ipsos magis quam illum impugnaverunt, si recte intelligantur.

(1025) Stephanus X papa, dictus IX. De hoc vide Bar., tom. XI, anno 1058.

(1014) Scilicet considerate, non improvide factam.

(1015) His rationibus suam superbiam resferre potissimum debebant, qui, non dico in subditos, sed in prælatum suum tam inaudite superbiaerant.

(1016) « Lacum aperuit, et effudit eum, et incidit in focam quam fecit (*Psal. vii*). » Si enim S. Gregorius Joannem temere inferiorem suum excommunicantem absque synodica vocatione excommunicavit, cur se absque vocatione excommunicatos lamentantur, qui non dico inferiorem, sed prælatum omnibus Christum, imo totam Romanam synodum de auctoritate tentaverunt, ut sequens epistola verissime testatur.

(1017) Hoc si vos bene audissetis, non ita temere prælatum vestrum deponere concupissetis. Num S. Greg. vos excepit, cum omnes adversarios canonum anathematizavit? Vos, inquam, qui Patrem primæ sedis non convictum nec vestro judicio convincendum deponere tentastis.

autem adversus eam excommunicaverit aliquem; A ille quidem, qui excommunicatus est, majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat. Is autem, qui non legitime excommunicavit, in tantum absteineat tempus sacrosancta communione, quantum majori sacerdoti visum fuerit, ut quod injuste fecit ipse juste patiatur. »

In bannientem igitur hunc nos vcto private ultionis, non justis examinis oportet aures inclinare Apostolo dicenti : « Non vos deferentes, charissimi, sed date locum iræ (Rom. xii); » audire etiam eum, cujus sedi præsidet principem apostolorum : « Nemo vestrum patiatur tanquam homicida, aut fur, aut maledicus (I Petr. iv). » Tanquam maledicus, inquit catholici doctores, patitur qui injuriatus suas injurias effrenato linguæ et animi fervore perse- B quitur.

Audire etiam oportebat Gregorium scribentem ad Januarium (lib. ii, epist. 34) : « Inter querelas multiplices Isidorus, vir clarissimus, a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathematizatumque conquestus est. Quob ob quam rem factum fuerit, dum a clerico tuo, qui præsens erat, voluissimus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo quod te injuriaverat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit. Quod si ita est, nil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conversationem habere significas, dum pro vindicta (1018) propriæ injuriæ, quod sacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis inexisti. Unde de cætero omnino C esto circumspicere atque sollicitus, et talia cuiquam pro defensione propriæ injuriæ tuæ inferre denuo non præsumas. Nam, si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum. »

Item idem ad Eufonium (lege Eusebium abbat. lib. ii, epist. 24) : « Servorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere, etc. Non enim grande est his nos esse humiles a quibus honoramur. Quia et hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur. Nam Psalmista dicente [dicit] : « Vide humilitatem meam de inimicis meis (Psal. ix). » Item in homilia vi. « Judicare de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia vel gratiam sequuntur. (1019) Unde sit ut ipsa hac ligandi et D solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, et non subditorum moribus, exercet. Unde recte per prophetam dicitur : « Mortificabant animas quæ non moriuntur, et vivificabant animas quæ non vivunt (Ezech. xiii). » Licet quidem prælatos sedis suæ seu gradus zelo moveri; sed tamen quia in maximo imperio minima est licentia non oblivisci. (1020) Unde Gregorius in epistola Sabini- niano diacono legato (lib. vii, epist. 1) : « Paratior sum, inquit, mori quam beati Petri Ecclesiam meis

diebus degenerare » Item ad Constantinam Augustam (lib. iv, epist. 34) : « Et si peccata Gregorii tanta sunt ut pati talia debeat, Petri tamen apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur. » Item : « Quem sedis ordinisque dignitas erexit, sui se consideratione repressit. » Item, scribens episcopis Eulogio et Anastasio Antiocheno dicit (lib. iv, epist. 36) : « Cum prædicator egregius dicat, Quamdiu quidem sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo (Rom. xi), » qui rursus alias dixit : « Facti sumus parvuli in medio vestrum (I Thess. ii); » exemplum procul dubio nobis sequentibus ostendit, ut et humilitatem teneamus in mente, et tamen ordinis nostri dignitatem servemus in honore, quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio sit superba. »

Sententiæ quidem, quia ipsi ejus maculant promotionem, arbitror eum hæc respondere, se a Romanis electum, id culminis conscendisse cæctum, indignumque, et rationis esse alienum ut Ecclesiarum mater sedes Romana privetur suæ electionis arbitrio, per quam aliæ sedes id obtinent ut non sint episcopi, qui non a suæ sedis clero et populo, non propter generis nobilitatem, sed vitæ sanctitatem, non divites in rebus, sed sancti in moribus, sunt electi.

Defendit etiam forsitan se ex decretis prædecessorum suorum, Nicolai, Stephani et aliorum, qui hoc firmaverunt sub anathemate : ne quis negaret electionis privilegia sedi Romanæ, illis e contra affirmantibus non licere electioni ut ad hoc rapiat electum, quod ipse sibi fecerat illicitum. Et hinc Sunamite [Sunamitide] Ecclesia, quasi in collisione duorum lapidum contrita, nobis, qui in spem filiorum in hac ingemiscimus valle lacrymarum, supplicandum est fonti misericordiarum « ut fermentum illud, » quod, sicut Gregorius dicit, « tribus farinæ satis totius humani generis massam in unitatem conspersit, nunc totius Ecclesiæ corpus in illius formam patris qui de cælo descendit redigat, ut vinea Christi mundata vulpeculis, quæ eam demoluntur (Cant. ii), purgata sarmentis, quæ igni debentur, vernet, floreat per concordiam unitatis, veræ vitæ in odorem suavitatis [adhærens forte subden- dum]. »

Audituris [audite], qui nunc apostolico contradicis, episcopi illud Gregorii (lib. vi, epist. 10) ad Felicem episcopum dicentis : « Qualiter obedientia, vel reverentia sit præpositis exhibenda, ex tuis quoque subjectis, ipse non ambigis. In qua re valde est utile, si id quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente, humilitas laudanda servaverit. » Et illud Leonis : « Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam quam exigit etiam ipse dependat. »

(1018) Cur hoc pro privata injuria Romani pontificis computare vultis, cum quo totam Romanam synodum annullare voluistis.

(1019) Hæc periodus in homilia S. Greg. priorum præcit.

(1020) Locus mutilus.

Econtra domo apostolico viscera doctoris gerentis in subjectos accepturos dicentis : « Tanquam si nutritrix fovet filios suos, ita desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum-Evangelium Dei, sed etiam animas nostras : quoniam charissimi nobis facti estis (I Thess. II). » In hac apostolici, sive, ut ille putat, reprehensione, sive, ut illi, necessaria consideratione (1021), ego tuus, licet interiori caream rationali, volens tamen funem apostolicum potius sequi quam trahere, sedem Romanam veneror ut tribunal Christi, ejus pontificem ut sacrarium Spiritus almi, ejus amplectens decreta ut cœlestis curiæ edicta.

Inquiris præterea a me, ut tui rursus verba ponam, quid ego sentiam de confectione sacramentorum a Simoniacis, seu a quibuslibet excommunicatis usurpatorum, quippe si careant veritate. Stultus igitur non stulte obedio. Dicam quod seratio.

Simoniacus est, qui temporalis lucri gratia ecclesiasticos honores qualitercunque vel emit, vel vendit. Horum alii, licet ordinati, carent tamen ecclesiastico honore quem a nullo acceperant. Alii regulariter ordinati, licet postmodum Simoniaci facti, habent tamen adhuc ordines quos publicata sua hæresi nondum amiserant. Inordinatos autem dicimus qui ordinati sunt a Simoniaco qui nihil eis potuit dare, vel qui per pecuniam aut interventum sæcularis gratiæ ordinati sunt a non Simoniaco, a quo nihil per emptionem poterant accipere. Ordinatos autem et tamen Simoniacos appellamus qui post acceptos a quibus et ut debuerant ordinari, Ecclesias vel alia quæ Simoniaca suasit hæresis, emiserant vel vendiderant. Sed priores, quos diximus ordinatos, nullo modo conficiunt sacramenta, nisi post satisfactionem episcopali auctoritate admittantur. Isti posteriores, id est ordinati et Simoniaci, non conficiunt (1022) qui manifesti sunt, nisi convertantur. Quia vero matre Ecclesia cum Christo capite in unum corpus unita, filiorum est Ecclesiæ non nisi de sacramentis Christi, et Ecclesiæ; propono mihi distinguendum, auctoritate catholica probandum, quid de Simoniacis, et excommunicatis eadem sibi sacramenta vendicantibus, sit tenendum.

(1023) Simoniacos igitur et excommunicatos in duo dividimus. Alii eorum quorum zelus innotuit; alii qui, etsi accusati, etsi macula suspicionis respersi, necdum tamen manifestati illorum vero quorum nefas patet, alii, necdum in iudicio præsentati, alii publico Ecclesiæ iudicio damnati. Ab illis igitur quorum scelus adhuc oculum hominis latet, credimus posse confici sacramenta Ecclesiæ. Sed quamvis nos juvent per fidem, illos damnant propter præsumptionem : *Judicium*, inquit Apostolus,

(1021) *Hac catholica professione, in qua scriptor ea (ponit) quæ in apostolico perscripsit, non ex sua, sed ex schismaticorum persona retulisse monstratur.*

(1022) In ms. est hic lacunula.

(1023) *De sacramentis hæreticorum sive excommu-*

nicatorum audiatur Augustinus, ex cujus lib. De baptismo contra Donatistas colligitur tam ordinationes, quam baptisma extra Ecclesiam haberi et dari posse, licet perniciose tam habenti, quam danti.

Sibi, inquit, non tibi, ut Augustinus in epistola concilii ad Donatistas. Communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in factis malis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam et personam suam. Non præjudicat alteri quem in consensione mali operis socium non habet criminis. Et ut scias quod Simoniaci, quod excommunicati nondum ventilabrum experti, latent in Ecclesia, ut in messe cum grano palca, omnes, quos Simoniaca polluit hæresis, ex sententia principis apostolorum damnati, dicente beato Gelasio « Idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in particeps quolibet præ communionis effectu execrationem sui gestat, et pœnam. » Item : « Nec dubium quod sicut in unaquaque hæresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit Christianus, omnes complices, sectatores, communicatores damnate semel pravitatis pari sorte censentur. »

Omnes, scio, præsumptuosi, transgressores canonum sunt anathematizati, scribente S. Gregorio ad Gallicanos episcopos : « Omnia quæ sanctis canonibus sunt adversa districte sub anathematis interpositione damnantur. » Sed hi, inquam, etsi accusati, evidenter tamen nondum in hac transgressione denunciati, habent, ut credimus, de materna Ecclesiæ gratia et sanctitate, adversus quam nec portæ inferi prævalebunt (Matth. XVI) : sub cuius alis in spe veniæ adhuc latent, ut sacramenta ejusdem matris conficiant. cuius necdum filii esse publice perdiderrant.

Sed dicis : Quomodo conficiunt corpus Christi qui per hæresim, seu per meritum anathematis, se demembraverunt a corpore Christi? Respondetur : Judas unus ex duodecim erat, eandem cum eis potestatem miracula faciendi habebat. Et quamvis oculos portans fur esset (Joan. XII) : tamen quibus par erat in signis, par videbatur et meritis. Ante oculos quippe hominum in miraculorum insignibus, Petri, Andreæ, Jacobi et Joannis erat socius; ante ejus autem oculos cui non erat opus ut quis sibi testimonium perhiberet de homine, quia « ipse sciebat quid esset in homine (Joan. I) », erat diabolus. Dictum est enim de eo : « Nonne ego vos duodecim elegi, et unus ex vobis diabolus est? » (Joan. VI.) Ideo utique diabolus, quia dualem spirabat spem, esse videlicet et venditor Domini et discipulus Domini. Sed cum jam nequitix suæ pretium vendit Domini promitteret, cum jam opportunitatem tradendi eum quæreretur (Matth. XXVI; Luc. XXII) in hoc barathro sceleris non minus usus est potestate apostolica, et hac tandiu, donec audito : « quod facis, fac citius, exivit foras : Erat enim nox (Joan.

nicatorum audiatur Augustinus, ex cujus lib. De baptismo contra Donatistas colligitur tam ordinationes, quam baptisma extra Ecclesiam haberi et dari posse, licet perniciose tam habenti, quam danti.

1157.) Ad hunc modum credimus et hos posse A de hac vita migraverit, non eum, nisi catholicum ecclesiastica efficere sacramenta, dum nondum eos deputamus. Si autem fuerit a corporali morte liberatus, cum se catholica congregationi etiam publicavit, et quodammodo ante episcopalem ecclesiasticam excommunicationem ab Ecclesia præjudicialiter eliminavit eorum se effrenis contumacia.

(1024) Ab illis vero qui de hæresi Simoniaca suat evidenter rei, etsi nondum publice judicati, firmiter diffitemur Ecclesiæ sacramenta posse confici. Publica enim et fronte carens præsumptio major est ipso scelere admissio. Quæ, dum claret, evidens est exemplar peccandi; qui dicit, nisi me, me imitari. Verbi gratia, qui honores Simoniace acquisitos non deponit, quid aliud, nisi Simonem, in quo vivit, imitandum proponit? Qui autem pudibunde et tantum ante Deum peccat, quandoque esse metuet quod videri pudet.

Sed oppones mihi, scio, Cum usus quotidie nobis præsentet unum eumdemque Simoniacum, alii cuiquam Christiano adhuc inexpertum, alii vero perlicere manifestum, quomodo ille sacramentum nescienti conficiet, quod quantum ad scientem conficere non valet? Respondetur: Justa mens *ex fide vivit* (Rom. 1). Fidei effectus salubris creditur quam cum ratione investigetur. Dico equidem (1025) quia illud quod per Simoniacum non posse confici creditur, illud, inquam, alicui simpliciter credenti et fideliter nescienti (1026) sacramentum esse, fides operatur. Ipse tamen conficiens, ex hoc, quod conficit, damnatur. Ne mireris, quia per fidem sacramento reficitur accipiens. Audi, quia sacramenti gratia (1027) participatur etiam non accipiens. Augustinus in sermone ad infantes ad altare de sacramento (De con. secr. d. 4. c. 131, *Nulli est*): « Nulli est aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismo membrum Christi efficiuntur; nec alienari ab illius panis calicisque consortio, e iam si, antequam panem illum comedat et calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non privatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum est invenit. » Ne igitur dubites simpliciter credentem salubriter illud accipere ab illo quem nescit hæreticum; audi etiam, quod simplicitatem [*f.*, simplicitas] fidei efficaciter accipit ab eo quem scit hæreticum. Augustinum in eodem sermone (24 q. 2, c. 40, *Si quem forte*): « Si quem forte, inquam, coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum per quem accipiat non invenerit, et in animo, pace catholica custodita, per aliquem extra unitatem catholicam positum acceperit quod erat in ipsa catholica unitate accepturus, si statim etiam

de hac vita migraverit, non eum, nisi catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali morte liberatus, cum se catholica congregationi etiam præsentia corporali reddiderit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeque laudamus. Quia præsentem Dominum [Deum] credidit cordi suo, ubi unitatem servabat. »

Discamus ergo, quia si cum Simoniaco ago, qui est adhuc tantum de manifestis, nondum de publice damnatis, cum illi, inquam, quædam Ecclesiæ sacramenta conficere nequeant, cum perfecti nec illos posse conficere, nec se confecta ab eis accipere credant, tamen quod non habeat nequitiam dantis, accipit pleniter fides et sapienter simplicis et simpliciter sapientis, totum implente gratia Jesu, sicut in illo felici latrone, cui, ut Augustinus ait, « quod ex baptismi sacramento defuit, benignitas Dei spiritaliter adimplevit. »

Hoc autem distare videtur inter manifeste reos et publice excommunicatos, quia cum excommunicatis communicare prohibemur, nisi convertantur. Cum manifestis et nondum judicatis conversari oportet, ut convertantur. Illis nefas est, ut dicamus *ave*, nefas est cum illis vel cibum sumere. Cum istis permittit Apostolus communicare dicens: « Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut inobediens servientibus, alioquin debueratis ex hoc mundo exisse (I Cor. v). » Illorum igitur, qui manifeste sunt rei, formam habuerunt publicani et peccatores, cum quibus Salvator manducaverat (Matth. ix). Excommunicati autem significantur per illos quos Apostolus Satanæ tradiderat (I Cor. v). Hujusmodi manifestis, nondum publice judicatis, ego communicans, me non excommunico, dum hominem ut Christianum diligens, factum ejus, ut non Christiani, improbo, præscribente Augustino: « Duobus modis non te maculat malus, si non consentias et si redarguas, » hoc est, non communicare, non consentire. Communicatur quippe, quando factio ejus consortium voluntatis, vel approbationis adiungitur.

Ab his autem, id est Simoniacis, licet nondum publice excommunicatis, non posse clericos ordinari, non posse Dominicum corpus confici, credas apostolicis Innocentio et Paschali. Innocentius papa de Simoniacis dicit (1028): « Asseritur eum qui honorem amisit honorem dare non posse. Nec acquiescimus ullum aliquid ab eo accepisse. Quia nil erat in dante, quod alius ab eo posset accipere. Et verum est certe, quia quod non habuit, dare non potuit. » Audi Paschalem papam in epistola ad Mediolanensem Ecclesiam (1029):

(1024) Hoc ex diffinito credendum ne censeas usque dum perlegas librum S. Aug. De baptismo contra Donatistas.

(1025) Hoc non conficitur, et quidem ab aliquo rem sciante per Simoniacum.

(1026) Hæc sunt erronea.

(1027) De hac sententia sequens epistola non improbabiler conjecta dabit.

(1028) Si hanc sententiam ita interpretamur, ut hæreticum dicamus nihil proficui, nil honoris posse dare, dum tamen habeat sacramentum ordinationis sibi quidem et ab eo accipienti in damnationem, si ita, inquam, intellegimus, a beato Augustino non discrepamus.

(1029) Hanc epistolam non Paschalis papa fecit, sed quidam Wido, qui et musicam composuit. Sic

« Quicumque sacros ordines ad pretium largiuntur, cum Juda pessimo mercatore peribunt: qui pro xxx argenteis aeterni Filium vendidit Parentis. Audiat hoc hæreticus, audiat et Christianus. Audiat et ille, qui hanc hæresin vult rabido ore auctorizare. Istis dico: Ubi est quod accepistis? Illis dico: Ubi est quod dedistis? Infelices infeliciter sibi invicem contra campserunt: hic, ut consuleret suæ philargyriæ; ille, ut satisfaceret propriæ nequitiae. Quapropter nec ille habet pretium, nec illi habent Christum. Exsulta, Christiane, quia quod Judas vendidit et Judæus emit, tu acquisisti. Grande bonum suo malo operati sunt nobis ambo. »

Item in eadem: « Si tali exterminio traditus est qui vendidit Christum, quid erit de sociis ejus qui emunt vel vendunt Paracletum? Nunquid non pares sunt in ultione qui pares sunt in crimine? Ille vendidit Filium. Isti, quantum in se ipsis est, Spiritum sanctum conantur vendere. »

Cam autem quidam, domine, et maxime apud vos, blandiantur sibi, affirmantes se non esse Simoniacos, quia non emerint vel vendiderint ecclesias, vel altaria, sed res et commoda ecclesiis attinentia, audi cumdem Paschalem in eadem epistola: « Si quis objecerit non consecrationes, sed res ipsas quæ ex consecratione proveniunt, vendi, videtur quidem aliquid dicere, nihil autem penitus sentire. Nam cum corporalis Ecclesiæ aut episcopus, aut abbas, aut alius aliquis sine rebus corporalibus et exterioribus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore temporaliter vivit, quisquis eorum alterum vendit, sine quo alterum haberi non provenit, neutrum non venditum derelinquit. »

Quid quod etiam missa a talibus nequeat celebrari, declarat quidem in eadem: « Nunquid maledictus sua benedictione panem in Christi (1061) carnem poterit vertere, maxime cum quidquid benedixerit Dominus se maledicturum asserit? » Et post pauca: « Si hæretici sacerdotes voces exhortationum non possunt fari, quomodo valeant vinum in Christi cruorem vertere? Et si Dominus præcepit nequaquam dari homicidis, adulteris, rapacibus et cæteris criminalibus peccatis irretitis, corpus et sanguinem suum usque ad satisfactionem, quomodo ipse dabit sacerdotium usurpanti per Simoniacam hæresim ubique damnatam? »

Quantum noceat audita eorum missa, audi eundem: « Cum ergo tales episcopus, vel abbates, vel reliquos clericos non devitamus, si eorum missas audiamus, vel cum eis oramus, excommunicationem cum eis subimus. Quos quidem sacerdotes esse saltem credere omnino errare est, cum Petrus

enim viri religiosissimi asserunt qui ex discipulis ejusdem diligentissime exploraverunt. Præterea eadem epistola inter Romanorum Pontif. decreta nusquam scripta reperitur. Non ergo beato August. præjudicare poterit in aliquo.

(1030) *Hujus moderni dogmatistæ sententiam caute legamus. Usque dum diligentius SS. Patrum scita de sacramentis investigemus.*

A Simoni dicat: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Ionum Dei existimasti cum pecunia possideri (Act. viii.) Ubi cum existimasti dicitur, patet quia non pro eo quod fecerat, sed quia se facere posse crediderat, condemnatur. Patet igitur ex prædicta auctoritate nec clericos ab eis ordinari, nec Dominicum corpus posse confici, sed ipsos ex voce Petri esse perditos clericos. Et si prædicta duo sacramenta non conficiunt, certe nulla, nisi forte solum baptisma, conficere possunt. Et ut scias quia nullo modo ecclesiastica sacramenta fieri possunt a Simoniacis, audi ex apostolico decreto annullata esse omnia quæ facta videbantur a neophyto.

B Defuncto Romanæ sedis præsule XCIV Paulo hujus nominis primo, (1062) Constantinus quidam a laico in papam consecratus sedem apostolicam per annum et mensem obtinuit. Episcopos scilicet, presbyteros, et alios diversi gradus, infra hoc temporis spatium ordinavit; omnia quæ apostolici erant fecit. Inter hæc quidam Romanorum, abhorrentes caput Ecclesiæ Romanam sedem a neophyto invasam, Stephanum natione Siculum, ecclesiasticis traditionibus eruditum, impetrato cleri ac populi consensu, Constantino deposito, Stephanum illius nominis III [BARON., Steph. IV] papam XCV, apostolici apicis consecratione sublimaverunt.

C Hic mox directis legatis ad reges Franciæ Carolum et Carolomannum, qui defuncto nuper patri Pipino successerant, eorum assensu XII episcopos probabilioris vitæ et scientiæ insignioris de Francia adsevit (1063); advocatisque insuper Apuliæ, Campaniæ, Italiæ præsulibus, synodum Romæ in ecclesia Salvatoris celebravit. Ibi omnia Constantini statuta ex communi judicio scinduntur, scripta ejus in præsentî comburuntur. Ipse Stephanus papa cum clero prostratus penituit se unquam papæ neophyto obdisse, se de manibus ejus communionem accepisse. Decretum est igitur in concilio eodem sub anathematis vinculo nullum dehinc neophytum ad episcopalem aspirare apicem. De episcopis autem, presbyteris et cæteris quos infelix Constantinus consecrando ordinaverat, statutum est ut omnes ecclesiasticis, quos per eum sibi vindicaverant, honoribus exspoliati, descenderent ad solos illos gradus in quibus constiterant, priusquam ab eo ad altiora provecti fuerant. Si quos tamen ex illis sub modico latentes candelabrum (Matth. v) Ecclesiæ sibi super imponendos (1064) exposceret, ipsi a clero et populo iterum electi, iterum quasi non antea a Constantino papa consecrati, depositum tantam, et nunquam altiorem merentur honorem. De his autem, si qui per eum, de laicis in presbyteratum sive

(1031) Pseudopapa hic factus est, an. Christi 767. Vide Panvin. lib. de pontif. et Cæs.; Bar., tom. IX.

(1032) Lege Baron., anno 768 et 769.

(1033) *Istud exemplum, si tamen est verum, laudare timeo, ne eo affirmato, etiam omnes a S. Ambrosio consecratos itidem exsufflandos reputem; qui utique sunt neophytus, utpote in depositione albarum consecratus ad episcopatum, hoc est octavo post baptismum die.*

diaconatum fuerant promoti, decretum ut admissis A gradu ubicunque voluissent in religioso tantum habitu permanerent. Nullus omnium ad pontificatus apicem promoveretur; nullus omnino altiore gradum speraret, ne hic novitatis error in Ecclesia Dei radicaret. Demum sancitum est ut quæcunque Constantinus in vasor in sacramentis ecclesiasticis egerat, omnia iterarentur, ut in gestis pontificum legitur (1034), præter sacrum baptismum, et mysticum chrisma. Finita sancta synodo omnis populus sui pedibus papæ advolvitur, indulgentiam poposcit quod unquam Constantino in vasori communicavit. Ille singulis poenitentiam pro hoc admissis injunxit. Episcoporum qui digni censebantur, denuo a subjectis electos, ipse denuo consecravit (1035), reliqui B ordinis nullum amisso gradui restituere censuit.

Patet autem, domine, ex clericorum ordinationibus ordinatis, annullatis, ex ecclesiarum consecrationibus alteratis, chrisma etiam neophyti consecratoris annullatum, nisi quod baptismum ex illo chrismate celebratum noluit Stephanus papa annullare. Quia nec ab hæretico baptizatum licet rebaptizare, dum tantum baptizet in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Hac etiam ratione cum prioris anni (1036), id est, ab Incarnatione Domini 1075, Pascha rex apud Bahinberch celebraret, Leimarus Bremensis archiepiscopus noluit in baptizando uti chrismate, quod confectum videbatur ab Herimanno (1037) tunc ibi episcopo, cum sciret hunc Simoniacum, licet non- C dum convictum, ecclesiastica in hoc usus ratione. Quia baptismum, quod non annullatur, postquam factum est ab hæretico, non tamen ut fiat, concedendum est hæretico, cum aliud sit, rem, postquam facta est, non improbandum tolerare, aliud, ne improbari metuat, prævidere. Scire autem oportet illos non tantum neophytos, qui de laicis subito ad ecclesiasticas promoventur dignitates, ut illum quem vester Herimannus de una et eadem die de coriario presbyterum maturavit. Quem ipse subito de pila, in qua cortices contuderat, ad altare Christi transulit: O festinata promotio! Fit diaconus, qui lectionem prius in celebratione missæ non legerat; sacerdos, qui tunc primum Levita; suscepit simul omnes ecclesiasticos gradus, qui largum et cogentem D consecrare consecrationem eadem die venerat (f. emerat), nec corona signatus. Sciendum est, inquam, non solum hujusmodi vocari, et esse neophytos, sed magis illos, qui moribus informes, religione rudes, scientia rustici; plures renascentis hydrae capitibus nunc emergunt, et per hoc se perpetuo anathemate perimunt. Audi Gregorium in suo

Regesto, in epistola Vergilio Arelatensi episcopo missa: « Cum ad sacros ordines Paulus apostolus neophytum venire prohibeat (1 Tim. III), sciendum est nobis quia sicut tunc neophytus vocabatur, qui adhuc nove erat plantatus in fide, ita nunc inter neophytos deputamus qui adhuc novus est in sancta conversatione. »

Scribam et adhuc de gestis pontificum concilium papæ de annullatis, quæ Leo neophytus usurpaverat, sacramentis.

(1038) Anno Dominicæ Incarnationis 944, tertio autem ex quo Otto imper. Henrici regis filius, compressa Beringarii et ejus filii tyrannide, Italiam subjugaverat, Joannes papa ab imp. quem cum conjugate, et Adelhaida priori anno (1039) imperiali unctione sublimavit, deficient, Adelbertum reip. adversarium in urbem recepit. Quod non passurus imperator Romam hostiliter invadit. Papa hinc imperatorem timens, illinc Romanis diffidens cum suo complice Adelberto aufugit, usurpato sibi non parvo Ecclesiæ thesauro. Romani, sive timore correpti, sive respectu juris allecti, dominum suum gratulatorie recipiunt. Imperator apostolico, ad determinanda, quæ tunc imminuebant negotia, indigens, Joannem papam ad desolatam sui sedem revocavit. Quo reverti negante, Leo adhuc laicus (1040), quantum ad sæcularia non parum strenuus, papa eligitur, ordinatur. Synodus, præsentis imp. et multis Teutonicis et Italicis præsulibus, celebratur. Multa, quæ vel ecclesiastica necessitas, vel imperatoria C posebat voluntas, decernuntur. Sic dominus Leo præsidens apostolicæ sedi fecit interim ordinationes, et omnia, quæ erant apostolici. Nec longum (1041), Romani alterata fide apud imp. papam recipiunt Joannem. Ille, congregato Romæ in ecclesia Sancti Petri concilio, Leonem, qui sibi vivo neophytus successit, omni ecclesiastico ordine exutum, ita ex statutis canonum damnavit ut, si postmodum ad aliquem clericalem gradum vel aspiraret, perpetuo anathemati cum omnibus sibi ad id opitulantibus subjaceret. Episcoporum duos, qui eum promovebant, in synodum vocatos et in tertia actione præsentatos, ita ex auctoritate apostolica sacerdotali D privavit honore ut postmodum in nulla synodo recuperationis aditum auderent vel tentare. Tertium autem ex his nomine Siconem canonicè vocatum, expectatum, demum venire nolentem, ecclesiastica privavit communionem. Statutumque est publico omnino judicio synodum a Leone collectam nec nominandam synodum, sed prostibulum favens adulteris. Ergo omnia prædicti Leonis decreta cassantur; et quicumque ab eo erant consecrati jussi sunt planetis

(1034) Lege Baronium, tom. IX, anno 769, et videbis ab hoc auctore non satis ea intellecta, quæ in pontificum Historia hæc de re leguntur.

(1035) Conciliavit. Ita enim in hujus facti narratione vox consecrandi accipi debet.

(1036) Est ergo hæc epistola scripta anno 1076.

(1037) De hoc Herimanno Bernaldus in Chronico, anno 1075: *Hermannus Babenbergensis episcopus, a*

clericis suis pro Simoniaca hæresi accusatus, a papa depomitur.

(1038) Error in numero. Vide Baron. tom. X, anno Christi 963, 964.

(1039) Hoc est anno 962.

(1040) At Leo iste non fuit legitimus papa, sed antipapa, seu pseudopapa. Vide Baron., anno 965.

(1041) Anno Christi 964; lege Baron.

vestiri, et suam ipsorum proscriptionem præsentare in charta, hæc verba continenti: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Et sic depositi remanserunt in illis gradibus quos habuerant antequam a Leone promoti fuerant, eadem ratione, eadem auctoritate qua et illi quos supra diximus a Constantino neophytos promotos.

Ut etiam scias non tantum a Simoniacis, non tantum, quod minus est, a neophytis, sed etiam ab aliis inordinate promotis non posse confici sacramenta Ecclesiæ, referam quod contigit apud sacrosanctam Hildenesheimensium Ecclesiam (1042), cui ego indignissimus nunc servio, si non fructuose, tamen devote; si non utiliter, tamen fideliter; si non, ut debeo, tamen ut potero.

(1043) Ebo Remensis episcopus assensum Lothario præbuit, cum patrem suum Ludovicum Magni Caroli filium regno privavit. Ludovico autem ope filiorum suorum, Pippini scilicet et Ludovici, quorum prior dux Aquitaniæ; alter dux erat Bajoariæ, in regnum recepto, synodus colligitur. Ebo depositus Hildenesheimi relegatur. Defuncto iterum Reginberto Hildenesheimensis Ecclesiæ episcopo secundo, imperator Ebonem humanitatis potius quam justitiæ respectu eidem sedi tunc tertium præfecit. Ille miser episcopus Ecclesiæ sacramenta episcopali concessa dignitati stolidus sibi per duodecim annos usurpavit. Quo hominem exuto, successor ejus Alfridus clericos, acceptis ab antecessore suo ordinibus, ex auctoritate apostolica, exuerat, ecclesias denuo dedicaverat, omnia de sacramentis Ecclesiæ ab eo gesta, præter solum baptismum, juxta decreta prædicti papæ Stephani annihilaverat. Ecce quam periculose sibi usurpant Ecclesiæ qui tamen non faciunt sacramenta, quos ecclesiasticæ dignitatis præsumptuos raptos apostolicum, et ligando damnat, et damando ligat anathema.

Restaret mihi probare de publice excommunicatis; sed cum sacramenta Ecclesiæ non conficiantur a præsumptoribus qui nondum in judicio sunt præsentati, quis quærat, quis ambigat de his quin a concione Ecclesiæ sint alienati? dimembrati igitur a corpore Christi, id est, separati ab Ecclesia, nihil poterunt intra Ecclesiam operari; quod et tu ratione et auctoritate invictissime probasti, dicente Augustino contra Donatistas: « Quisquis a catholica Ecclesia fuerit separatus, quantum se laudabiliter vivere existimet, hoc solo scelere quod a Christi unitate defunctus est, non habet vitam, sed ira Dei manet super eum (Col. III). »

Ne autem excommunicatus propter conscientiam

(1042) Nota. Venit Bernardus Constantia Hildesheimium, ubi scholarum Ecclesiæ illius, ut prius Constantiæ, magistrum egisse videtur. Inde Corbeiam venit et monasticam vitam amplexatus est. Krantzius in Metropoli. lib. v, cap. 26, de Bennone Osnaburgensi episcopo: *Qui cum scholis præfuisset apud Ecclesiam Hildesheimensem (docebant enim illa ætate scholastici sacras litteras, et habebant, qui subdoceant in trivialibus), clarum illi nomen ex doctrina et ex ritæ religione conciliabat ei imperatori*

A innocentis, teste se, absolutum sibi polliceatur, audiatur decretum Carthaginensis concilii: « Qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus sive quilibet clericus, et tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præstumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam. » Et illud Sardicensis concilii: « Priusquam omnia diligenter et fideliter examinentur, eum qui fuerat a communionem separatus ante cognitionem nullus debet præsumere, ut eum communioni societ. (Concil. Sardicense XVII.) »

Agens ego de synodis, legens ego illam Leonis (1044) synodum vocatam non synodum, sed præstibulum favens adulteris, non possum non recordari synodi vestræ, quæ in præterito anno (1045) a tribus milibus ac sexcentis inter presbyteros et reliquos gradus, ecclesiasticis, ut audio, apud vos collectis, quam parum suæ professioni prospexit, cum decretis Nicænæ synodi nescio qua fronte contradixit. Si circumspectantes animati sunt de circumfuso tantum sui numero legerent in decretis sedis apostolicæ quæ Romani clerici, Joanni presbytero sed schismatico, direxerant, tunc temporis (1046), quando Vigilius ex apostolico in hæresim lapsus, Constantinopoli tenebatur. In his, inquam, decretis hodie a Romana Ecclesia inter catholicas regulas habitis lægerent: « Quod si omnes sacerdotes, et mundus assensuat, damnatio consentientes involvit, non prævaricationem assensus absolvit. Non enim crimen minuitur, sed accrescit; contra, generale fit ex privato.

C Hoc enim Dominus omnium judicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit (Gen. VIII). » Audirent et Leonem ad Anatolium (epist. 53): « Ila Nicænorum canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio, nulla unquam est parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur. Neque trecentis illis decem atque octo copiosior numerus sacerdotum comparare se audeat vel præferre; cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit synodus consecrata ut, sive per pauciores sive per plures, ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum. »

De cujus privilegio et beatus Ambrosius dicit: D « Non humana industria, non compositione aliqua, trecenti decem et octo episcopi ad concilium convenerunt; sed ut in numero eorum, per signum suæ passionis et nominis Dominus Jesus suo probaret se adesse concilio. Crux in trecentis, Jesu nomen in decem et octo est sacerdotibus. » — « Et mihi, inquit Henrico, etc.

(1043) De hoc Ebbone vide Baron., tom IX et X, præsertim anno 853 et 866, ubi ostendit, Baronias non legitime facta fuisse quæ auctor iste ut legitimum prædicat.

(1044) Pseudopapæ, de quo supra.
(1045) Loquitur de synodo Romæ sub Gregorio VII celebrata, anno 1075.

(1046) Vide Bellarm. lib. IV, De pontif., cap. 10, et Baron., tom. VII, ann. Christi 538.

Hilarius, ipse ille numerus hic sanctus est, in quo Abraham, victor regum impiorum, ab eo qui æterni sacerdotii est forma benedicitur (*Gen. xiv.*). » Et idem beatus Leo papa (*epist. 53*) : « Sancti illi et venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna, sacrilego Ariocum sua impietate damnato, mansuras usque ad finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt. Et si quid usquam aliter quam illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur. » Et hinc sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam (*epist. 55*) : « Contra statuta, inquit, Paternorum canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæna spiritalibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur, ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat quam illa corrumpat. » Audirent etiam beatum Gregorium in multis sui non *Registri*, sed *Regesti* epistolis Nicænæ synodi decreta affirmantem. Reponerent interius et illud Gregorii, quod et prius dixi : « Consona sanctis Patribus definitione sancimus, ut qui sacris nescit obedire canonibus, nec sacris ministrare vel communionem capere sit dignus altaribus. »

Si dicunt hæc nova emersisse tertium nunc Cato-nera de cælo cecidisse, audiant papam Cælestinum (*epist. 2*) : « Nulli sacerdotum suos ignorare licet canones, nec quidquam facere, quod Patrum possit legibus [regulis] obviare. Non prætereant, non abradant pronomen *suos*. Nam canones proprii sunt sacerdotum, ut lex Moysi et lex Judæorum. Unde eis Dominus : « In lege, inquit, vestra scriptum est (*Joan. viii.*). » Et de eis : « In lege eorum scriptum est (*Joan. xv.*). » Hinc patet, quia si, ut Cælestinus affirmat, illi sunt sacerdotes quorum sunt canones, tunc, quorum non sunt canones, nec erunt sacerdotes. Sed hæc hactenus.

Cum tui, venerande Pater, recordor, exc. amare compellor : O me infelicem, imo infelicissimo infeliciorem, quod ego olim digitis tuis probatissimam distillando myrrham, mihi quid agendum præscribentibus non obedi, quod, instar aspidis surdæ, orem tuis monitis obturavi! (*Psal. 57.*) Nunc enim arguit me illud Salomonis : « Quo modo si spina nascatur in manu temulenti, sic in ore stultorum parabola (*Prov. xxvi.*). » Nam sicut temulenti spina in manu detenta seipsam in primis vulnerat, ita me mea sententia sui laqueo strangulat, ita me proprio meo gladio jugulat. De lege sua me Deus docendo mitigare mihi a diebus malis voluit (*Psal. xciii.*) ; sed fateor tibi, sancte Pater, quia tibi factus sum in medio fornacis, æs, murmurando ; stannum, ut dealbatus paries, meliora mentiando ; ferrum, proximis nocendo ; plumbum (*Ezech. xxii.*) ; semper ad infima vergendo. « Curavimus, ait Dominus, Babylonem, et non est salvata (*Hier. li.*). » Crepuit, dicit Scriptura, in fornace (*Ezech. xxii.*), qui non caruit vento (1047) An hic ille est Rumoldus, qui fuit primus præpositus Gostariensis, postea episcopus Constan-

A superbiæ. Hinc ego expallens illud Domini in Ezechiel dicentis : Væ civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram (*Ezech. xxiv.*), licet Deus in me fecerit viam semitæ iræ suæ (*Psal. lxxvii.*) ; illam tamen desidero iram, de qua Hieronymus : « Grandis, dicit, offensa est, postquam peccavimus, iram Dei non mereri, ut illam declinem iram, de qua Psalmista : « Exacerbavit [peccator] Dominum secundum misericordiam [multitudinem] iræ suæ (*Psal. x.*) », non quia idem peccator licenter peccat, sed nimie Dei iræ est quod peccanti prospera arrident, quod nequitia ejus non refunditur, quod ejus sceleri pro meritis non respondetur. »

Et ne diutius delinquam majestatem animi a majoribus demorando, tuos deosculans pedes, tua amplectens genua, clamo tibi, Pater et Domine, unum pietate, alterum dignitate, precans indulgentiæ gratiam, quam sæpe tibi valefacienti seniori meo sanctissimo Rumoldo (1047) hodie cælestis aulæ domestico dederas, precans levatæ manus tuæ mereri benedictionem ; cui nullus distat locus, precans ut in illo ineffabili júbilo, quo cælum penetras, quod divinam promulces aurem, mei non obliviscaris qui tui saltem tunc memor existo, cum tui conversationem tritamque vivendi semitam devotus exopto. Vix refrenata penna dicam invito ore : Vale, gloria Israel, vale, curiæ cælestis conscriptæ senator. Insuper factus sum loquendo, dices mihi : Respondeo : coegisti me. Amori modum suadens, perdes operam.

G Valeas et tu optatæ indolis, Bernalde, flosculus vernans, rogatus cum illo Apostoli ad Philippenses : « Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si quæ societas spiritus, si quæ viscera miserationis (*Philip. ii.*), » ut citius dictatæ tibi a domino tuo materiæ merear litteras omni nectare mihi sapidiore, tum tantam tuam dominique tui salutem mihi referentes. Tu tibi, moneo, non desis, præsentaturus te nobis talem, qualem ego te nescio, utrum magis optem an sperem. Opto quippe ex illo quem in te habeo affectu. Spero ex debitæ virtutis tuæ parentelæ respectu.

EPISTOLA III

ADALBERTI AD BERNALDUM.

D Domino ac reverendissimo sacerdoti BERNALDO non jam nugacem lyram Horatii, sed mysticam citharam David, fructuosius sibi, et suis auditoribus amplexanti, ADALBERTUS ætate presbyter, non moribus, ejusque Bernaldus, ex utroque homine certissimi serviminis affectus. De dulcissimo vestri rescripto, vobis condignas grates referre non sufficimus ; sed hoc omnium bonorum Retributori, ut ipse vobis retribuatur, obnixâ supplicatione committimus, quem et vos in nobis tam charitativa responsione, tam laboriosa rescriptione non dubitamus honorasse. Sed quia nonnulla in eodem rescripto nos movent, de experta vestræ prudentiæ benevolentis ; de quo in Vita S. Bennonis, cap. 12, et apud Lambertum, anno 1069 ?

lentia securi, iterum vos inquietare præsumimus; A
 iterum vestræ diligentie iudicium super nonnullis
 obscuris ardentè expectamus.

De primatu igitur sanctissimæ sedis apostolicæ sa-
 tis elegantè caritas vestra nobis scripsit. Quam,
 licet aliquando ab indignis possessam, semper tamen
 omnibus Ecclesiis esse præferendam ex decretis
 SS. Patrum evidentissime probavit. Hujus enim sedis
 pontifices pro tempore a subditis admonendos fore,
 non tamen temere proscribendos, Christianissima
 pronuntiatione docuistis, videlicet ut ejusdem sedis
 primus possessor a coapostolo ejus Paulo charita-
 tiva liberalitate admonitus est, non ut S. Athana-
 sius Alexandrinus patriarcha ab Arianis hæretica
 usurpatione depositus est.

Tractatum vestrum De ordinibus judiciorum gra-
 tissime suscepimus, quem ita expressum, ac testi-
 moniis SS. Patrum ita roboratum, et nos postmo-
 dum in quodam libello reperimus. Duos quippe ju-
 diciarios ordines esse nobiscum sentitis : unum, de
 dubiis, alterum de manifestis. Sed ordinem de ma-
 nifestis in duas species subdividitis. Unam quidem,
 cum reus et objecta se fecisse, et faciendo peccasse
 fatetur. Alteram vero, cum reus se objecta fecisse,
 sed in hoc non peccasse fatetur. Nos tamen hanc
 posteriorem vestræ subdivisionis speciem in nostra
 divisione comprehendimus infra modum de dubiis
 criminibus. Dicimus enim, ex judiciariis ordinibus,
 hunc fieri de dubiis, illum vero de manifestis cri-
 minibus. Nec hoc me quilibet dixisse putet, quasi
 vestræ divisioni præjudicemus, sed ideo potissimum
 ut utrarumque divisionum concordiam ad invicem
 denotemus. Nam utraque divisio, ut nobis videtur,
 stare poterit, si vestra prudentia non aliter judica-
 verit. Illa enim vestræ divisionis species, in qua fa-
 ctum conceditur, culpa denegatur, partim manifesta,
 partim dubia probatur. Factum enim, quod conce-
 ditur, manifestum est; sed idem ipsum, an pro cri-
 mine sit habendum, summopere dubitatur. Non ergo
 mirum eandem speciem diverso respectu, nunc du-
 biis, nunc manifestis ascribi; sed nos magis illam
 dubiis interposuimus, quia divisionem judiciorum
 non generaliter inter facta, sed inter crimina feci-
 mus judiciarium ordinum. Alii fiunt de dubiis
 criminibus; alii, de manifestis.

Unde prædicta vestræ divisionis species, in qua,
 concesso facto, an crimen sit dubitatur, non incon-
 grue in nostra divisione dubiis annumeranda vide-
 batur. Vos autem judiciarios ordines non inter cri-
 mina, sed absolute inter occulta et manifesta divi-
 sistis; unde, et prædictam speciem, in qua dene-
 gata culpa, factum conceditur, sine contradictione
 manifestis annumerare potuistis. Illud etiam quod
 singulariæ discussioni causarum synodicam voca-
 tionem prærogari vultis, et nos utique laudamus.
 Nam et decreta sanctorum Patrum itidem præci-
 piunt, quippe ut dubiis rebus infamati ad conventum
 sacerdotalem vocentur, per canonicas inducias ex-
 spectentur, tunc demum, si venerint, in conventu

A audiendi. Aut, si venire noluerint, pro contemptu a
 communione suspendendi. Hoc, inquam, illis jure
 conceditur qui de objectis aut nihil se fecisse
 fatentur, aut hoc, quod fecerint, crimen esse diffi-
 tentur.

Nec hoc etiam negamus quin et publicis criminibus
 obligati ad synodale iudicium pro contemptu
 vocentur, ut tanto cautius, tanto irrefragabilius, et
 demum Ecclesiæ tanto fructuosius quanto a pluri-
 bus auditi iudicentur. Sed hanc synodicam vocatio-
 nem nullatenus tam generale ponere audemus et
 ipsius apostolicæ sedis privilegium, non ab apostolis,
 sed ab ipso Domino ei concessum infringere
 tentemus. Est enim privilegium sedis apostolicæ et
 nulla proveniente synodo, quoslibet damnandos pos-
 sit damnare, et reconciliandos reconciliare, ut beatus
 Gelasius in decretis ad orientales episcopos di-
 rectis ostendit (*epist.* 11), inquit, Acasium Con-
 stantinopolitanum patriarcham absque omni synodo
 canonice ab apostolica sede damnatum irrefragabili-
 ter probavit. Scribit enim inter cætera : « Cuncta
 per mundum novit Ecclesia quod sacrosancta Ec-
 clesia Romana de omni Ecclesia fas habeat iudican-
 di; neque cuiquam de ejus liceat iudicare iudicio,
 siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellan-
 dum est; ab illa autem nemo sit appellare permittus. »
 Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes sine
 ulla synodo præcedente, exsolvendi quos synodus
 iniqua damnaverat, et damnandi, nulla existente
 synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Et hoc
 nimirum pro suo vocata; quem beatus Petrus
 apostolus Domini voce (*Matth.* xvi ; *Joan.* xxi), et
 tenuit semper, et retinebit.

Hujus ergo privilegii auctoritate sanctissimi Ro-
 manæ sedis episcopi absque omni synodo damnare
 consueverunt quorum contumaciam, ex cujuslibet
 indubitabili relatione, cognoverunt. Hoc utique illius
 scientiam non subterfugit, quicumque Regestum S.
 Gregorii et reliqua SS. Patrum decreta, diligenti
 consideratione percurrerit. Sic, inquam, Maximus
 Salonitanus episcopatus præsumptuose inthronizatus
 a B. Gregorio absque omni synodo, pro hac præsum-
 ptione missarum celebratione privatur. Quem S.
 Gregorius (*lib.* v, *ep.* 3 et 25) non tam pro mani-
 festis quam pro dubiis criminibus ad se vocatum,
 videlicet, quem Simoniaco schismati, sive mulieribus
 mistum fuisse, non pro certo novit, sed infama-
 tum audivit. De quibus etiam criminibus idem Ma-
 ximus (*Item*, *lib.* vii, *epist.* 83) se postmodum jura-
 mento expurgavit. Si enim eum tam indubitanter
 Simonicum sive fornicarium, ut præsumptuosum,
 nosset, absque omni vocatione, sive discussione,
 juxta prædictam apostolicæ sedis privilegium dam-
 nare illum posset.

Præterea, si nullum, licet in crimine vulgatisi-
 mum, nisi post synodicam vocationem iudicandum
 fore censemus, multum ecclesiasticæ correctionis de-
 rogamus, nimiam multitudinem carniarum (*forte*
leg. causarum] ad synodum differemus: imo hac oc-

caione plurimas negligendas fore non dubitamus. Sed Ecclesiarum consuetudo hoc obtinuit ut non solum episcopus, sed etiam unus solus presbyter subditum suum manifesto crimine obligatum, canonico iudicio subijcere valeat, nec eum, nisi ejus iudicio inobediens exstiterit, ad synodum venire compellit.

Nec otiose considerandum quod S. Patres absque omni synodo etiam de dubiis criminibus iudicare solebant, non quidem definite, sed sub quadam iudiciaria conditione. Unde S. Gregorius Andream Tarentinum episcopum, pro quadam concubina post ordinationem suam infamatum, ita iudicavit ut sacerdotale officium penitus deponeret; si eum conscientia sua de illato crimine culpabilem assereret.

Sed jam ad causam nostram veniamus, quam etiam, ut evidenti fiat, breviter et fideliter litteris commendare non pigeat, ut ex fidelium virorum certissima relatione didicimus, quorum alios corpore quidem, non animo, Wormatiensi conspirationi, alios vero Romanæ synodo hanc eandem damnanti procul dubio interfuisse cognovimus. (1048) Anno igitur Dominicæ Incarnationis 1076, Gregorio papa VII in apostolica sede constituto, cum Henricus rex jam per tres annos pro suis reatibus ad pœnitentiam multoties ab apostolica sede vocatus respicere nollet; cumque se in proxima Romana synodo excommunicandum fore prænosceret, tale consilium a Simoniacis, sive excommunicatis accepit ut omnes sibi subjectos ab apostolico præsule separaret, sic, quod sanctam Romanam synodum deauctoraret, tunc in prima Quadragesimali hebdomada futuram, et illum cum suis complicitibus excommunicaturam. Accepto igitur consilio, ante eandem synodum, in septuagesimam generale colloquium apud Wormatiam condixit, quo, præter regni sui principes, quamplures episcopos et reliquos suos fideles vel potius infideles, congregavit. Qui pene omnes aut Simoniaci, aut excommunicati, aut eorum complices individui se Romani pontificis censuram subituros non dubitabant, si rex respiciens apostolicæ sedi obediret, eique in ecclesiasticis negotiis debitum adiutorium impendere vellet. Quapropter ex regis insolentia, occasione accepta regi non tam consenserunt quam persuaserunt ut litteras proscriptorias omnium eorum manibus, per subscriptionem roboratas ad apostolicam sedem transmitteret; quibus, quasi proscripto Romanæ sedis episcopo, synodus Romana regem excommunicatura nihilominus cessaretur, sicque ipsi cum rege ab apostolicæ sedis censura liberarentur. In prædictis sane litteris, post multas Romani pontificis blasphemias, hoc singuli sua subscriptione confirmaverant ut nollet deinceps hujusmodi criminoso subesse, vel aliquam obedientiam exhibere.

His ergo litteris in Romanam synodum delatis,

(1048) *Leges de his Bertholdum, seu Bernaldum nostrum in Chronico, anno 1076.*

A juxta posse eorum, eandem per legatos suos disturbaverant, et apostolicum præsulem, in Romana synodo turpiter blasphemantes, eum non confessum, nec alicujus criminis convictum ab apostolica sede, ut vilissimum mancipium, jusserant descendere. Præterea ex præcepto præfati Henrici Francorum regis, non utique Romani imp. cunctæ Romanæ synodo contumaciter interdixerant, ne domno apostolico pastori suo ullatenus obedirent, pastori, inquam, suo, cui eatenus obedierant, quem eatenus pro legitimo pastore, ut canonice ordinatum, ut canonice in ordine suo conversatum habuerant; cui etiam prædictus rex debitam obedientiam speciali promissione devoverat, quem diversorum regnum præsules et principes pro S. Petri vicario honoraverant.

B Hunc igitur non confessum, non convictum, imo nec, si reus esset, ita, vel ad hujusmodi convincendum, prædicti conspiratores per legatos suos degradare volebant: qua temeritate, imo quo vesanissimo furore nec cauponem suum quilibet destituere permitteret. Nam, ut B. Marcellinus papa omnibus orthodoxis scribens, capite. 11, testatur: « Episcopi pontifici a quo consecrati probantur præjudicium inferre nullum possunt. » Item, B. Anacletus papa a B. Petro presbyter ordinatus (*epist.* 3): « Sententia, inquit, quoque Cham filii Noë damnantur qui suorum doctorum vel præpositorum culpam produnt, ceu Cham qui patris pudenda non operuit, sed deridenda monstravit (*Gen.* ix). Doctor autem vel pastor Ecclesiæ, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus; sed pro reprobis moribus magis est tolerandus quam distringendus. » Item sanctus Alexander papa; item S. Sixtus præsul apostolicus; qui omnes mori magis quam mentiri voluerunt. Ii, inquam, singuli eadem auctoritate præcipui eisdem pene verbis statuerunt: « Si qui, inquit, adversus episcopos causam habuerint, prius ad eos recurrant, charitatis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanent quæ sananda sunt. Si autem aliqui eos, priusquam hæc egerint, lacerare, accusare, infestare præsumpserint, excommunicentur. »

D Has igitur et hujusmodi innumerabiles SS. Patrum sententias si illi nostri conspiratores fideliter inspexissent, nullatenus suum, ut puta primæ sedis episcopum, tam repentina vituperatione, non conventum, non confessum exsufflassent; nec se ipsos pro tam temerario ausu sub perniciose excommunicatione enecuisent. Nempe, si culpabilis esset, peregrinorum tamen episcoporum iudicio, juxta canones, nec discutiendus esset, nedum temere deponendus; sed potius in Romana synodo audiendus; si tamen de dubiis rehus, nisi ipse vellet, vel usquam vel a quoquam, juxta canones, discuti posset. Scriptum est enim: « Non est discipulus super magistrum (*Matth.* x). » Unde S. Sylvester Nicænorum cano-

num auctor, generali synodo præsidens consensu 277 A
Episcoporum, cap. 7, statuit dicens : « Nemo judica-
bit primam sedem, justitiam temperare deside: an-
tem. Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero,
neque a regibus, neque a populo iudex judicabitur. »
Item Symmachus papa omnibus episcopis scribens,
cap. 7, decrevit dicens : « Aliorum hominum causas
Deus voluit per homines terminare, sacro vero sanctæ
sedis Romanæ præsulum, suo sine quæstione
reservavit iudicio. Item S. Alexander papa, qui mar-
tyrio sua consecravit decreta, cap. 1, testatur :
« Non potest, inquit, condemnari humano exa-
mine quem Deus suo reservavit iudicio. »

Sed tempora prius consumeremus quam exempla,
si singula hujusmodi sanctorum Patrum statuta enu-
merare tentaremus. Quippe prædictus papa Sym-
machus, catholicæ fidei propugnator indefessus, cum
plurimis criminibus infamaretur, nec ab Ariano
rege Theodorico tunc Romanis imperante, tam te-
mere proscibitur, sed in synodo Romana, non ab
alio, nisi ab illa legitime congreganda, discutiendus
expectat. Synodus igitur Romæ per auctoritatem
ipsius congregata, nullatenus tamen eum, licet hoc
permittentem, contra decreta sanctorum Patrum
discutere præsumpsit, sed totam ejus causam divino
iudicio, ut gesta ejusdem synodi testantur, commi-
sit. Nec hoc utique dicimus, quasi quælibet nefanda
Romano pontifici impune licere credamus, quasi
non et ipse sit impetendus, si in aliqua hæresi fuerit
publicatus, sed contra illos agimus qui pro dubiis
rebus apostolicæ sedis episcopum temere judica-
verunt expellendum.

Ipse quidem noster apostolicus multoties hoc a
suis insidiatibus expetivit ut Romæ vel alibi quo
ipse posset venire, in synodo convenirent, et eo hoc
libenter concedente, ordinationem ejus sive conver-
sationem, utcuque vellent, duntaxat canonice discus-
terent; seque ab apostolica sede absque omni con-
tradictione descensurum promisit, si quid in eo dignum
depositione reperirent. Et hoc utique sibi fa-
cile credi potuit, qui id culminis captus atque eo
actus cum magno ejulatu ascendit; cui nec divitias
nec honores sæculares in Romano pontificatu quæ-
rere opus fuit quibus utrisque cum minori sollicitu-
dine et ante pontificatum abundavit.

Sed ejus insidiatores hactenus eum præsentialiter
convenire spreverunt; non tam ut qualibet ratione
se ab hujusmodi accusatione suspenderent quam ut
ipsi debitam sententiam pro suis criminibus ab
illo non exciperent. Nam, ut beatæ memoriæ Boni-
facius papa testatur (*epist. 2*) : « Nullus dubitat
quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmo-
dum ut absolvatur qui est innocens quærit. »

(1049) Apud Wormatiam igitur conventu facto,
schismaticam conspiracyonem adversus Dominum
et adversus Christum ejus conflaverant, quam, ut
prædictum est, ad deauctorizandam sanctam Roma-

nam synodum per legatos suos in eadem synodo pu-
blicaverant. Unde Romani cives, de sanctæ Roma-
næ Ecclesiæ dehonestatione merito commoti, præ-
dictorum legatos omni pœna dignissimos arripuit,
et vel aliquatenus eorum immanissimum scelus
ulcisci voluerunt. Sed Romanus pontifex, licet a præ-
dictis legatis specialiter impeteretur, tamen de ma-
nibus Romanorum crudeliter eos afficientium vix de-
mum eripuit, et sedata turba factoque silentio, eos
ad pedes suos sedere fecit. Ea quidem ratione ut ipsi
audirent quid sancta synodus de hujusmodi schi-
smatica conspiracyone in eadem synodo ad injuriam
ipsius manifestata decerneret.

Decrevit igitur sancta synodus ut officio et com-
munionem privati essent quicumque illam nefariam
conspiracyonem et contumacissimam legationem stu-
dio et voluntate conflasset. Reliquis autem om-
nibus ejusdem conspiracyonis participibus, inducias
concessit, ut infra festivitatem S. Petri, tunc pro-
ximam, se aut coactos deliquisse missis legatis pro-
barent, aut prædictorum excommunicationi, ut eo-
dem crimine obligati, subjacerent.

Regem vero post multas admonitiones respiscere
nolentem, imo hujus schismaticæ conspiracyonis
auctorem, regno privatum sub anathematis vinculo
domnus apostolicus ligavit, ut eidem etiam ante ex-
communicationem promissit. De cujus anathematis
canonica promulgatione nullum dubitare confidimus
quicumque illam epistolam domni apostoloci fideliter
consideraverit, in qua, ipse regem sæpius a se præ-
monitum, multo tempore expectatum, et ita de-
mum canonice anathematizatum evidentissime pro-
bavit. Quapropter, speciali regis causa prætermissa,
quid sancti Patres de hujusmodi conspiratoribus ge-
neraliter definiverint, videamus.

Sanctissimus papa Fabianus, veritatis miles in-
defessus, omnibus episcopis scribens, decrevit, di-
cens : « Si quis clericus suo episcopo infestus aut
insidiator fuerit, eumque criminari tentaverit, aut
conspirator fuerit, mox ante examinatum iudicium
submotus a clero, curiæ tradatur, cui diebus vitæ
sue deserviat, et infamis absque ulla spe restituti-
onis permaneat. »

Item S. Callistus papa, fortissimus veritatis athle-
ta Gallicanis episcopis scribens : « Conspiracyo-
num, inquit, crimina vestris in partibus vigere
audivimus, et plebes contra episcopos suos conspi-
rare nobis mandatum est. Hujus criminis astutia
non solum inter Christianos execrabilis est, sed
etiam inter ethnicos, et ab exteris lege prohi-
bita. Et ideo hujus criminis reos non solum ec-
clesiasticæ, sed etiam sæculi damnant leges; et non
solum conspirantes, sed etiam consentientes eis.
Antecessores vero nostri, quamplurima turba epi-
scoporum, quicumque eorum in sacerdotali ordine
sunt constituti, aut existunt clerici, honore, quo
utuntur, carere præceperunt. Cæteros vero commu-

nione privari et ab Ecclesia extorres fieri jusserunt. A
Ei, non solum facientes, sed eis consentientes. »

Item sacratissimum Chalcedonense concilium, Evangelio in veneratione comparandum, cap. 18, irrefragabiliter decrevit dicens : « Si qui clerici, vel monachi reperti fuerint conjurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis, gradu proprio penitus abjiciantur. »

Ergo, quos SS. Patres, etiam ante examinatum judicium degradandos esse vel penitus ab Ecclesia abjiciendos districtissime judicaverunt, hos dominus apostolicus per synodale judicium satis misericorditer usque ad satisfactionem officio et communione privavit; quæ tamen eis nondum eo crimine expiatis periculosa, imo perniciosa fore, si usurparentur, non ignoravit.

Forsitan aliquis eorum dicit : Non pro conspiratione habendum quod contra illum factum fuerit quem pro episcopo habere noluerint. Sed ille, si tamen episcopus est, audiat : Nunquid et se pro episcopo habendum non esse decernit, si quis ex ejus subditis eum in nulla hæresi publicatum, nec pro aliquo crimine damnatum, pro episcopo habere contempsit? Non utique credimus, dum adeo eis sapiat episcopatus. Ergo non denegent suo pastori quod sibi a subditis suis nollent denegari; sed juxta illud sancti Leonis decretum : « Obedientiam, quam a subditis suis exigunt, etiam ipsi prælato suo dependant. Quippe et ipsi eum etiam eo tempore, cum conspirarent, pro episcopo habendum fuisse modo demonstrant; cui pro eadem conspiratione ad satisfactionem venire non cessant. » Nempe, si nullius conspirationis reatu obnoxii tenerentur, sine exemplo tamen jure damnarentur; qui, sine exemplo contumaciam suam in Romana synodo publicare, et insuper eandem synodum disturbare præsumpserunt. Incassum se absque synodica vocatione damnatos conqueruntur, cum et hoc in provincialibus synodis pro canonico custodiatur ut cujuslibet contumacia in synodo publicata, nullatenus exeat impunita, licet, ad ipsam synodum deauctorizandam ibi perpetrata non detegatur.

Præterea Romanæ sedis episcopus, juxta privilegium suum, ut jam prælibavimus, absque omni synodo damnare potest, vel reconciliare quoslibet damnandos, vel reconciliandos. Sic enim S. Gregorius ad Januarium Caralitanum episcopum scribens (*lib. vii, epist. 67*), consiliarios ejusdem episcopi nulla synodica vocatione præventos, usque ad satisfactionem a communione privavit; per quorum consilium idem episcopus Dominicorum die messem quorundam furiosa mente exaravit. Nihilominus et nostri temporis Gregorius ad nullam synodum vocatos, attamen præsentario crimine obligatos damnare potuit. Per quorum consilium, Henricus rex messem non terrenam, sed ecclesiasticam nova præsumptione penitus devastare tentavit.

Item S. Gregorius (*lib. ii, epist. 6, 7*), Joannem primæ Justinianæ episcopum nulla synodica voca-

tionem præventum excommunicavit, eo quod ille injuste Adrianum Thebanæ urbis episcopum deponere præsumpserit. Sic utique et noster apostolicus episcopus indubitata contumaciæ non vocatos excommunicare potuit; qui non unum solummodo episcopum, sed totam Romanam synodum deauctorizare tentaverunt. Illud sane exemplum illi nostri conspiratores secum agere putaverunt, juxta cujus edictum se rationabiliter excommunicatos esse non dubitant, si sacrorum canonum lectores potius quam perversores esse noluerint.

Frustra quoque proclamant secum agendum fore eo judicandi ordine, ubi manifestum factum crimen esse dubitatur. Nam, ut nobis videtur, de nullo facto an crimen sit est dubitandum, quod definitis B sanctorum Patrum sententiis generaliter pro crimine damnatum manifestatur. Si enim ea quæ illi generaliter et synodaliter prohibere an culpæ sint dubitaverimus, nihilominus de eorum statutis, an justa sint dubitare videbimus. Quod B. Leo papa, Leonis Augusto scribens (*epist. 78*), penitus prohibuit : « Quæ patefacta sunt, inquit, querere, quæ perfecta sunt retractare; quæ sunt definita convellere, quid aliud est quam de adeptis gratiam non referre, et ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? » Idem in sequentibus : « De rebus, inquit, et apud Nicæam et apud Chalcedonam (sicut Deo placuit) definitis, nullum audeamus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma sint. quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas. » Idem ad Martianum Augustum : « Si quid usquam, inquit, aliter quam sancti Patres statuere præsumitur, sine cunctatione cassabitur. »

Ergo illi nostri conspiratores manifestum factum suum an crimen esset incassum discuti voluerunt, quod et ipsi a definitis sanctorum Patrum sententiis pro crimine damnatum indubitanter noverunt. Unde non, ut dubiis criminibus obligati, per inducias erant exspectandi; imo, ut contumaces, et apertissimi canonum contemptores, absque dilatione erant damnandi; de quibus divina Scriptura apertissime sanxit, ut Carthaginense concilium cap. 5 constituit, non est differenda sententia, sed potius exsequenda. Unde et S. Gregorius Mariniano abbati, etc., scribens (*epist. 27*), testatur, dicens : « Si ea de quibus Deus vehementer offenditur insequi vel ulcisci differimus, ad irascendum utique Divinitatis patientiam provocamus. »

Item piæ memoriæ Damasus papa scribens ad Stephanum archiepiscopum Mauritanæ, et reliquos episcopos Africæ : « Qui potest, inquit, obviare, et perturbare perversos, et non facit, nihil aliud est quam eorum favere impietati. »

Tres modos anathematismi, quos Triburiense concilium nobis præscribit, non tam generales affirmare præsumimus ut nullum absque synodica vocatione damnandum fore contra sedis apostolicæ privilegium asseramus, satiusque nobis, si et vobis, ita videtur ut idem concilium potius aliquem modum

anathematis dicatur prætermisisse quam apostolicæ A sedis privilegio præjudicasse.

Singulis autem objectionibus, sive, ut verius dicam, reprehensionibus conspiratorum respondere non necessarium æstimamus, quibus culpam suam pullatenus expurgaverant, sed perversa interpretatione Scripturarum, Romano pontifici derogando, crimen suum duplicaverant. Nam perjurium quod cum fecisse confingunt, etiamsi eorum subditus esset, oportuisset tamen ut eum non confessum, prius fecisse convincerent quam illud in eo tam tyrannicè vindicassent. Quod si, ut fingunt, jurasset ut per consensum Henrici regis Romanus pontifex eligendus esset, nunquam tamen, quod et vos caute prævidistis, obviando Romanæ electionis privilegio, se anathematizare deberet, præcipue, cum canones dicant : Definitio incauta laudabiliter est solvenda. Nec prævaricatio est, sed temeritatis emendatio.

Amplius : Si quis anchoreta vel inclusus, qui solitariam vitam Deo firmissime promiserat, ad episcopalem gradum expetuntur, nunquid promissionem suam, licet cautissime factam, magis quam Ecclesiæ causam attendere debelunt? Non plane. Quod et nostri conspiratores non invitati concedunt, quorum quidam ad episcopatum etiam monachali habitu penitus abjecto convolarunt. Ergo si et cautissima promissio pro causa Ecclesiæ laudabiliter solvitur quanto magis in causa quæ etiam sub anathemate impleri prohibetur. Nec hoc utique dicimus, quasi dampnum apostolicum ita unquam jurasse credamus, sed ideo maxime ut, etiamsi fecisset quod non fecit, non quod hoc tamen ita proscribendum esse probaremus.

Sententiæ autem SS. Patrum, quas enumerant de compescenda prælatorum superbia, sive de damnatione temeraria, se ipsos maxime percellunt qui non modo in subditos, sed in ipsum prælatum suum nova præsumptione superbierant, quem ab apostolica sede, ut servum suum, descendere singulari contumacia præceperant. Sed hæc hactenus.

Omnipotenti Deo condignas grates compensare nequimus, cujus gratia nobis concessit ut in hoc periculoso tempore in quo omnes quæ sua sunt quaerunt (*Philip. 11*), non quæ Jesu Christi, adulterantes verbum Domini (*II Cor. 11*), vos saltem habeamus, cui veritas audita nares non contrahat; imo cui præconium veritatis quanto liberius, tanto dulcius sapiat. Non enim alii tam liberaliter, tam infucato loqui præsumeremus; quem non tam veritatem rerum quam aliquod privatum studium per singula interpretaturum putaremus. Hoc, inquam, nefas esset de vobis vel suspicari: qui ipsam præconem veritatis pro sacratio Spiritus sancti venerandum fore judicastis. Experti igitur vestræ prudentiæ ardorem ad indagandam sive denuntiandam rerum veritatem, potissimum vestrum expectamus judi-

(1050) Hoc est, non per pecuniam; hanc enim vocabant, munus a manu, ut patet ex lib. 1 S. Anselmi contra Guibertum, qui recenset tria genera mune-

rum, quibus ecclesiastica beneficia emebantur; munus a manu, munus a lingua, munus ab obsequio.

De Simoniaciis igitur precamur, ut prudentia vestra nobis apertius edisserat, si et illi pro hæreticis deputentur, qui propter sacros ordines aliqua ecclesiastica officia, ut decaniam, præposituram emunt vel vendunt. Non negamus quidem et eos probabiliter posse vocari Simoniacos, utpote de spiritali officio sæculare lucrum quaerentes, quos et ab eisdem officiis juxta canones pellendos esse censemus; sed cur pro hæreticis sint deputandi, ex testimoniis SS. Patrum evidentius doceri vellemus.

Sanctus videlicet Gregorius in decretis suis (*epist. 55*) illud specialiter Simoniacam hæresin recare videtur, cum manus impositio pro pecunia emittitur vel venditur. Illud etiam nobis scribere dignemini, si et illi pro hæreticis habentur, qui (1050) per aliud munus nisi a manu sacra officia emerunt, vel vendiderunt. Nam illos magis ambitiosos censi vellemus quam Simoniacæ hæresis obnoxios, ne penitus ecclesiastica sacramenta proscriberentur, quæ pene omnino hactenus a solis hujusmodi ambitiosis usurpata non ignoramus.

De eo autem quod scribitis sacramenta a Simoniaco nondum publicato usurpata, scienti quidem non esse sacramenta, sed nescienti: necdum fideliter intelligere potuimus. Nam essentiam rerum non solet in contrarium ducere contrarietas opinantium. Ergo si sacramenta quoquo modo veraciter ab aliquo Simoniaco conficiuntur, quomodo alicui ejus hæresim scienti inconfecta veraciter probantur? Credibile quidem videtur corporales res in altari positas per sacerdotalem benedictionem ex consensu Ecclesiæ in divina posse converti sacramenta, etiam inter manus hæreticorum, nondum tamen in Ecclesia publicatorum. Quæ, inquam, sacramenta proscribere timemus; vel apud illius scientiam, qui solus, vel alter sacrificantis hæretici cognoverit demeritiam, satius nobis videretur ut eadem et ipsi hæretico conficienti, et alii ejus hæresim scienti sacramenta esse crederetur, quam eadem esse et non esse statuerimus, videlicet ut eadem oblatio et offerenti hæretico sive ejus socio ad damnationem, ignorantem autem catholico ad salutem provenirent. Nam S. Augustinus, ubi neophytos, licet ante communionem morte præventos, non tamen eos sacramenta privari testatur, non de re, sed de virtute sacramenti dixisse videtur, ut ille sacramenti virtute non careat, quem extrema necessitas a reali communione suspendit. Et nos utique omnes, si catholicæ fidei non cessamus cooperari, nunquam ejus sacramenti virtute privamur, licet ipsam rem sacramenti rarius sumere soleamus, sic utique facilius vos intelligere possemus, si diceretis quemlibet Catholicorum ab eo quem nescit hæreticum non rem sacramenti percipere, quam nec hæreticus potest conficere, sed virtutem sacramenti, non ex illa perceptione, sed ex propria

rum, quibus ecclesiastica beneficia emebantur; munus a manu, munus a lingua, munus ab obsequio.

ſide. Hoc, inquam, intelligibilis nobis videretur, quam idem panis in divina sacramenta confectus, et non confectus diceretur. Apertius igitur nobis intimate quid de huiusmodi sacramentis debeamus iudicare.

Sententiæ autem vestræ de ordinatis ab hæretico, iterum ordinandis a Catholico, illud repugnare videtur, quod quamplures hæreticorum clericos ad catholicam fidem conversos in ordinibus suis legimus acceptos, non utique reconsecratos, videlicet ut Nicænum concilium, capitulo 8 Novatianos, et Africanum, cap. 35, Donatistas recipiendos esse in suis ordinibus, non reconsecrandos, decrevit. Nempe Nicænum concilium solummodo clericos Paulianistarum a Catholicis reordinandos constituit, quorum etiam baptizatos a Catholicis baptizandos esse decrevit. Hæc enim hæresis non faciebat invocationem S. Trinitatis.

Damasus autem papa (*epist.* 5), scribens ad Prosuperum primæ sedis Numidiæ episcopum et reliquos episcopos, vestræ sententiæ de reordinationibus astipulari videtur, si tamen in exemplari non fallimur: « Per illam illicitam manus impositionem, inquit, ut paulo superius prælibavimus, vulneratum caput illi qui videbantur aliquid accepisse habebant. Et, ubi vulnus infixum est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur macula, id est, reiterari necesse est quod legitime actum aut collatum minime probatur, si perfectum esse debet. Nam quomodo honorem possit retinere qui ab illo accepit qui potestatem dare legitime non habuit, invenire non possum (1051). »

Harum igitur sententiarum repugnantiam concordare nescimus, nisi hoc auctoritati sedis apostolicæ, cum consensu sanctæ matris Ecclesiæ licitum forte dicamus, ut pro aliqua temporis necessitate ordinatis ab hæreticis, per invocationem S. Trinitatis in ordine suo non reconsecrandos suscipiat, quos tamen aliquando ad evidentiorem hæreticæ ordinationis proscriptionem reconsecrari præcipiat. Nullam enim consecrationem videntur aliquibus accepisse ab hæreticis quippe jam dudum omni spiritali gratia privatis, ut B. Judas apostolus de eisdem testatur: « Ili sunt, inquit, qui segregant se ipsos, animales, spiritum non habentes. » Unde B. Innocentius (24, q. 1, c. 30): « Hæretici, inquit, cum a fide catholica desisterent, perfectionem spiritus, quam acceperant, amiserunt. » Hinc igitur conicitur ordinatos ab hæretico non consecrationem aliquam accepisse, sed solam formam consecrationis absque virtute

(1051) Hoc Damasi dictum et similia intelligi debent vel de ordinatorum cum Ecclesia conciliatione, vel reordinatione vera, si quis valide ab hæretico vel schismatico non fuerit ordinatus, cum scilicet ordinatos ordinandi nec jus nec potestatem habuit.

(1052) Hæc disputantur ab Adalberto et Bernaldo non per assertionem, sed inquisitionis gratia.

(1053) Non vult Felix III, *epist.* 7, ad universos episcopos tom. II, *Concil. novæ edit.* eos qui Chri-

ſanctificationis, quæ utique forma, sive accepta virtute sanctificationis, ex consensu sanctæ Ecclesiæ a conversis retineatur, sive per iterationem penitus proscribatur, ad præsens non occurrat quod rationabiliter objici possit (1052). Nam illa objectio, quæ dicit invocationem sanctæ Trinitatis, licet ab hæretico factam non esse annullandam, facile refellitur, cum ecclesias item ab hæreticis per invocationem S. Trinitatis consecratas reconsecrare jubeamur, ut S. Joannes præsul apostolicus, illius nominis primus diversis episcopis scribens, decrevisse legitur (*ep.* 2): « Ecclesias, inquit, Arianorum ubicunque inveneritis, catholicas eas divinis precibus et operibus absque ulla mora consecrate, quia et nos fecimus, cum pro causa Theodorici regis Constantinopoli fuissetis. »

Nempe sacri baptismatis formam in nomine S. Trinitatis, licet ab hæretico susceptam, non iteramus, ne præceptum ab Apostolo unum baptismam præcipientis prævaricari videamur. Præterea, ut B. Felix papa generali synodo præsidens verissime pronuntiavit (1053): « Nullus ad secundam tinctionem venire poterit, nisi primitus professo paganismus se Christianum denegaverit. » Quæ denegatio per iterationem baptismi jure videtur; ne juxta Nicænum concilium gravissime puniatur. Hoc tamen indubitanter scimus, juxta apostolicas sanctiones, nullum ab hæretico ordinatum a catholicis, vel in ordine suo recipiendum, vel reordinandum, nisi in hoc alicui temporis necessitati consulatur. Nam, ut prædictus papa Innocentius asserit: « Hæreticus per pravam manus impositionem ordinato damnationem irrogavit; cui, quia remedium poenitentiae necessarium est, legitimæ ordinationis honorem habere non potest. » Item Africanum concilium, cap. 35, decrevit, ut ordinati in parte Donati, si ad catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis, secundum Transmarinum concilium, exceptis his, per quorum susceptionem catholicæ unitati consulitur.

Notandum quoque quod in Africano concilio, cap. 75, decernitur ut non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel translationes episcoporum.

Item sanctissimus papa Gregorius scribens Joanni episcopo Ravennati (*lib.* II, *epist.* 32): « Sicut, inquit, baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel in eodem iterum ordine non debet consecrari; sed si quis forsitan cum levi culpa ad sacerdotium venit, pro culpa

stum abnegarunt denuo esse baptizandos, seu ad secundam tinctionem admittendos esse, ut auctor hujus epistolæ intellexisse videtur; sed exaggerans scelus episcoporum, presbyterorum et diaconorum, cui se rebaptizari permiserant, ait eos ad secundam tinctionem, hoc est, ad iteratum baptismum pervenire non potuisse; nisi Christum penitus negarent, et se paganos esse profiterentur: propterea perpetuæ poenitentia eos subjicit.

pœnitentia indici debet et tamen ordo servari. » Sed in his sententiis, ut nobis videtur, non tam hæreticorum usurpationes quam Catholicorum ordinationes iterari prohibentur. Nam consecratio, quæ nulli ab hæretico dari potest, ut probatum est, si a Catholico conversis impenditur, non iterata, sed primitus impensa magis proprie dicitur. Si consecrationes excommunicatorum, ut hæreticorum nihili pendimus, B. Anastasii papæ sententiis ad Anastasium Augustum directis contraire timemus; qui sacramenta non irrita fore contendit quæ Acacius patriarcha Constantinopolitanus, licet a Felice papa jam dudum anathematizatus, usurpavit. Sic enim prædictus Anastasius papa Augusto scribit, cap. 8: « Ideo (Acacius), cujus nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit; nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit, ei autem obfuit. »

Quod si est aliquorum in tantum se extendens curiosa suspicio ut imaginetur prolato a papa Felice judicio, inefficaciter postea in sacramentis, quæ Acacius usurpavit, egisse, ac perinde eos metuere qui vel in consecrationibus, vel in baptismo mysteria tradita susceperunt, ne irrita divina beneficia videantur, meminerit in hanc quoque partem similiter tractatum prævalere superiorem, quia non sine usurpatione sacerdotii adjudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit. Nam ad illum pertinuit quod tuba Davidica canitur: « Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum; verticem capilli perambulantium in delictis suis (*Psal. LXVII*). » Nam superbia semper sibi, non aliis facit ruinam; quod universa cœlestium Scripturarum testatur auctoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in Propheta: « Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam (*Psal. c*). » Unde, cum sibi sacerdotis nomen vendicaverit, condemnatus in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est; non populus, qui in mysteriis donum ipsius sitiebat, exclusus est.

Hujus igitur apostolici [Anastasi] sententia vetare videtur ne vel excommunicati sacramenta irrita fore censeantur; quod vestræ assertioni de hujusmodi sacramentorum annullatione non dubitatur repugnare, nisi forte dicamus beatum Anastasium papam non hoc dixisse de publicatis in

anathemate, sed specialiter de Acacio, cujus damnatio nondum, eo vivente, publicata creditur. Nam ille excommunicatoriam Felicis papæ epistolam noluit recipere, ut Liberatus in libro suo testatur. In qua epistola mandatum est Acacio ut se excommunicatum fore non dubitaret, postquam eandem epistolam per Toleratum diaconum suscepisset. Sed legatus apostolicæ sedis illam dare Acacio, vel publicare non præsumpsit; eo quod imperator ejus errori patrocina-retur. Si enim ejus damnatio subditis suis publicata esset, juxta beati Innocentii papæ assertionem, ordinandis potius damnationem quam consecrationem irrogaret. Quod autem damnatio ejus ita occultaretur, inde satis probari videtur, quia Euphemius episcopus successor Acacii quærit a beato Gelasio papæ quando Acacius damnaretur (*B. Gelasio I, epist. 9*), ut in epistola ejusdem papæ ad eumdem Euphemium continetur. Et nos quoque damnatos, quorum damnationem adhuc ignoramus, divina sacramenta conficere posse per consensum Ecclesiæ credimus; quorum tamen confectionem publice damnatis ascribere non audemus.

Quid autem vobis de his omnibus videatur, charitas vestra nobis rescribere non gravetur. Item, si consecrationes eorum, qui quondam catholice ordinati, nunc autem pro aliqua culpa sunt remoti, ut hæreticorum pro nihilo ducimus, sententiis S. Augustini contradicere videmur; qui et in damnatis sacramentum ordinationis permanere in libro De bono conjugali testatur (*cap. 24*): « Si, inquit, fiat ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiamsi plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in ordinatis sacramentum ordinationis. Et si aliqua culpa quisquam ab officio removeatur, sacramento Domini semel imposito, non carebit, quamvis ad judicium permanente. » Juxta hujus viri sententiam, remoti etiam ab officio, cum sacramentum ordinationis retineant, divina sacramenta, licet ad damnationem suam, celebrare possunt; si tamen vobis non aliter videtur intelligendum.

Vestræ igitur deliberationis sententiam expectamus de his omnibus, sive quæ nos ipsi, utcumque pro captu nostræ intelligentiæ solvimus, sive quæ nos nondum solvere, seu intelligere potuimus: « Deus autem pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur (*I Thess. v*). »